

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Vapaa-ajan infokansio Kontioniemen vastaanottokeskuksen
asukkaille**

Nella Niemi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Nella Niemi	Sivumäärä 52 ja 1 liitesivu
Työn nimi Vapaa-ajan infokansio Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille	
Ohjaava opettaja Jussi Ronkainen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kontioniemen vastaanottokeskus, Iiris Mustonen	
Tiivistelmä <p>Toiminnallinen opinnäytetyö on toteutettu Suomen Punaisen Ristin ylläpitämälle Kontioniemen vastaanottokeskukselle. Vastaanottokeskus huolehtii turvapaikanhakijoista heidän turvapaikka-prosessinsa ajan ja vastaanottokeskuksen tehtäviin kuuluvat majoittaminen, välttämättömät terveys- ja sosiaalipalvelut ja toimeentulotuen maksaminen. Vastaanottokeskuksessa järjestetään siellä asuville myös työ- ja opintotoimintaa.</p> <p>Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettu vapaa-ajan infokansio Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille esittelee Joensuun ja Kontiolahden alueelta löytyviä vapaa-ajanviettopaikoja ja harrastusmahdollisuuksia. Päätehtävänä oli tuottaa kansio, joka palvelee turvapaikanhakijoiden esille tuomaa tarvetta lisätietoudesta erilaisiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin liittyen.</p> <p>Erilaisten harrastusmahdollisuuksien ja vapaa-ajanviettopaikojen esitleminen turvapaikanhakijoille parantaa heidän kotoutumisen mahdollisuuksia sekä ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan helpottuu erilaisten sosiaalisten kontaktien kautta, joita turvapaikanhakijoiden on mahdollista löytää vapaa-ajanaktiiviteettinsä kautta. Myös turvapaikanhakijoilla on halu aktivoitua itseään ja löytää mielekästä tekemistä lähiympäristöstään. Yksilön hyvinvoinnilla on vaikutusta myös yhteiskunnan hyvinvointiin ja infokansio edesauttaa turvapaikanhakijoiden mielen-terveyttä ja hyvinvointia tarjoamalla yksissä kansissa paljon tietoa erilaisista aktiviteeteista heidän asuinympäristössään.</p> <p>Ammattialalle ja monikulttuuriselle työlle opinnäytetyön aihe on merkittävä, sillä kotouttamistyö on tärkeä lähtökohhta turvapaikanhakijoiden sopeutumiselle sekä myös suomen kielen ja kulttuurin oppimiselle. Vapaa-ajan merkitystä kotouttamisen kannalta ei pidä aliarvioida, vaan se on erittäin tärkeä osa yksilön jokapäiväistä elämää. Joensuun ja Kontiolahden alueella tehdään paljon monikulttuurista työtä ja tämä on luonnollinen jatkuma sille. Kontioniemen vastaanottokeskus on perustettu maaliskuussa 2009 ja melko uusi vastaanottokeskus, joten tämän opinnäytetyön avulla pyritään parantamaan sen asukkaiden tietoisuutta ympäristöstään ja helpottamaan samalla keskuksen työntekijöiden arkea. Työntekijöillä on infokansion myötä myös käytettävissä ajankohtaista tietoa alueen palveluista sekä tarvittavat yhteys- ja hintatiedot helposti löydettävissä.</p> <p>Erilaisten aktiviteettien avulla turvapaikanhakijoiden elämän viihtyvyys paranee ja he saavat muuta ajateltavaa turvapaikkaprosessin lisäksi. Infokansiossa on esitelty selkeästi erilaisia liikunta- ja urheilumuotoja sekä niitä tuottavia yhdistyksiä. Urheilulajeista on lajikohtaiset esittelyt, jotka selventävät lukijalle mitä laji pitää sisällään. Joensuun ja Kontiolahden alueen kulttuuripalvelut ovat esitelty omassa osiossaan ja nähtävillä on myös hintatietoja ja aukioloajat. Myös erilaisia palveluita on tuotu mukaan infokansioon ja sieltä löytyy erikseen myös lapsille suunnattuja palveluita. Infokansion loppuun on kasattu erilaisten yhdistysten Internet-sivuja sekä sellaisia sivustoja, joista löytyy tietoa suomesta ja turvapaikkaprosessista usealla eri kielellä. Monikulttuurista työtä Joensuussa on myös esitelty, jotta Kontioniemen vastaanottokeskuksen turvapaikanhakijat löytäisivät nimenomaan heille suunnattuja palveluita.</p>	
Asiasanat Vapaa-aika, harrastukset, vastaanottokeskukset, turvapaikanhakijat, osallisuus, osallistaminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Nella Niemi	Number of Pages 52 and 1 attachment page
Title Leisure Time Portfolio for the Residents of Kontioniemi Reception Center	
Supervisor Jussi Ronkainen	
Subscriber and/or Mentor Kontioniemi reception center, Iiris Mustonen	
Abstract <p>This practice-based thesis has been developed for the Kontioniemi reception center which is maintained by the Red Cross of Finland. The reception center attends to the needs of the asylum seekers during their asylum process and the staff there is in charge of accommodation, essential health- and social care services and handling the payment of the residents' income support as well as organizing the residents' possibilities to work and study.</p> <p>This leisure time information portfolio introduces leisure time activities in the Joensuu and Kontiolahti area for the residents of Kontioniemi reception center. The main goal was to develop a portfolio that serves the asylum seekers' expressed need for information on different possibilities to spend their leisure time.</p> <p>Displaying different leisure time activities and possibilities to the asylum seekers furthers their integration and prevents social exclusion. Their attachment to the Finnish society is facilitated by various social contacts created during their leisure time activities. The asylum seekers also have a desire to activate themselves and seek out meaningful activities in their close environment. The well-being of an individual affects the wellness of the society in whole and this information portfolio improves the well-being of the asylum seekers by offering them a large amount of information on different activities in their close environment inside a single document.</p> <p>The subject of this thesis is significant to our professional field and multicultural work as adaptation work is an important starting point for the integration of the asylum seekers and also to learn the Finnish culture and language. The significance of leisure time activities as a medium for adaptation should not be underestimated as it is a very important part of an individual's daily life. A lot of multicultural work is done in the Joensuu and Kontiolahti area and this is a natural continuum to the aforementioned line of work. The Kontioniemi reception center was established in March 2009. Thus it is a young center and this thesis will hopefully improve the residents' awareness of their environment and ease the workload of the center's employees. Using this portfolio, the employees will have current information on the services in the area and the necessary contact and pricing information in an easy-to-use format.</p> <p>Though different activities the asylum seekers' quality of life will improve and they will have also something else in their minds beside the asylum process. This information portfolio displays in a well-comprehensible different forms of sport and exercise and the clubs or companies behind these activities. Different sports have discipline-based introductions that clarify the reader on what the discipline or sport is about. The cultural services in the Joensuu and Kontiolahti area accounted for in their own section with information on pricing and service hours as well. Miscellaneous services are also included, such as activities directed for children, website links to different associations, information on Finland and the asylum process in various languages. Multicultural work in Joensuu is also introduced so that the asylum seekers would also find the services especially directed at them.</p>	
Keywords Leisure Time, Activities, Reception Center, Asylum Seeker, Implication, Adaptation	

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TURVAPAIKANHAKIJANA SUOMESSA	6
2.1 Suomen Punainen Risti	6
2.2 Pakolainen, turvapaikanhakija vai ulkomaalainen?	8
2.3 Vastaanottokeskustoiminta	10
2.4 Turvapaikkaprosessi	11
2.5 Kotouttaminen	16
4.2 Kotoutuminen eli integraatio	19
4.3 Sopeutuminen eli akkulturaatio	22
3 INFOKANSION TARPEELLISUUS	26
3.1 Tiedon lisääminen	27
3.2 Syrjäytyminen ja sosiaalinen vahvistaminen	28
3.3 Osallisuus	31
3.4 Yksilön hyvinvointi ja mielenterveys	33
3.5 Yhteiskunnan hyvinvointi	36
3.6 Yhteisöjen ja sosiaalisten verkostojen merkitys yksilölle	38
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	41
4.1 Infokansion tehtävä ja tarkoitus	41
4.2 Infokansion sisältö ja ulkoasu	42
4.3 Toteutuksen arviointi	45
5 LOPUKSI	46
LÄHTEET	49
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on toteutettu Suomen Punaisen Ristin ylläpitämälle Kontioniemen vastaanottokeskukselle. Oma kiinnostukseni monikulttuurista työtä kohtaan johti juuri tämän aiheen valintaan ja nimenomaan toiminnallisen opinnäytetyön toteuttamiseen.

Toiminnallisena opinnäytetyönä suunnittelin ja toteutin vapaa-ajan infokansion Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille. Opinnäytetyössäni on siis kaksi erillistä osiota: teoriaosio ja infokansio. Teoriaosiossa olen lähdekirjallisuuden avulla kertonut ensin Suomen Punaisen Ristin toiminnasta sekä vastaanottokeskustoiminnasta. Teoriaosiossa on myös tuotu esille turvapaikkaprosessi sekä yksilön kotoutumiseen ja kotouttamiseen liittyvät tekijät. On tärkeää huomioida myös vapa-ajan ja elämäsisällön merkitys yksilön hyvinvointia parantavana ja kotoutumista helpottava tekijänä.

Olen teoriaosiossa myös perustellut selkeästi, minkä vuoksi vapaa-ajan infokansio on tarpeellinen Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille. Infokansion avulla asukkaat saavat uutta tietoa alueen palveluista ja tällä tavalla se ehkäisee syrjäytymistä. Sosiaalinen vahvistaminen juuri turvapaikanhakijoiden kohdalla on tärkeää, sillä heillä on kantaväestöä suurempi riski syrjäytyä. Osallisuuden lisääminen on tärkeää ja samalla infokansion avulla pystytään parantamaan niin yksilön kuin yhteiskunnankin hyvinvointia. Pohdin infokansion merkitystä myös sosiaalisten tilanteiden ja sosiaalisten kontaktien luojana turvapaikanhakijan elämässä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Teoriaosion lopussa kuvaan infokansion työstämistä sekä sitä, miksi infokansion sisältö toteutetun mukainen. Tuon esille myös niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet sekä infokansion sisältöön että myös ulkoisiin seikkoihin.

Toisena osiona on siis itse infokansio, joka on suunnattu ensisijaisesti Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille sekä myös Kontioniemen työntekijöiden käyttöön työpaikallaan.

2 TURVAPAIKAN HAKIJANA SUOMESSA

Tietoperusta perustuu kahteen eri osioon. Ensimmäisessä osiossa avataan muun muassa käsitteitä Suomen Punainen Risti, vastaanottokeskustoiminta, turvapaikka-prosessi, kotoutuminen. Toisessa osiossa teoreettisen tietopohjan avulla pohditaan infokansion tarpeellisuutta. Infokansion toteutumisen tärkeyttä pohjataan määritelmillä: tiedon lisääminen, kotoutuminen, sosiaalinen vahvistaminen, osallisuus, yksilön hyvinvointi, yhteiskunnan hyvinvointi sekä yhteisöjen ja sosiaalisten verkostojen merkitys yksilölle. Viimeisenä osiona on kuvaus ja perustelut infokansion toteutuksesta sekä sisällön ja ulkoasun muodoista.

2.1 Suomen Punainen Risti

Kansainvälinen Punainen Risti sai alkunsa jo vuonna 1859, jolloin sveitsiläinen Henry Dunant oli järjestämässä Pohjois-Italiassa vapaaehtoisia auttamaan Solferinon taistelun uhreja. Dunant kirjoitti kirjan kokemuksistaan Solferinon taisteluissa, jonka hän nimesi Solferinon muistioksi. Vuonna 1862 julkaistussa kirjassa hän esitti kaikkiin maihin perustettavaa vapaaehtoisjärjestöä, joka avustaisi sodanaikaista lääkintähuoltoa sekä myös kansainvälisin sopimuksin turvattua haavoittuneiden hoitoa. Dunantin ajatukset saivat vastakaikua ja jo vuonna 1863 perustettiin Genevessä toimikunta, josta vuonna 1876 kehittyi Punaisen Ristin kansainvälinen komitea. (Suomen Punainen Risti 2010a.)

Suomen Punaisen Ristin yhdistyksen perustamisesta teki aloitteen Kreivitär Aline Armfelt vuonna 1874. Esityksestä innostuttiin maan hienostopiireissä ja 7.5.1877 perustettiin Suomen yhdistys haavoitettujen ja sairasten sotilaiden hoitoa varten. Yhdistyksen silloisena päätehtävänä oli sotajoukkojen lääkintähuollon parantaminen. Kimmokkeena yhdistykselle oli myös samana keväänä syttynyt Turkin ja Venäjän välinen sota. Myös 1860-luvun katovuosien seuraama nälänhätä sekä kulkutaudit olivat merkittävässä roolissa. Kaikkien edellä mainittujen tekijöiden vuoksi yhdistys

otti alusta lähtien tehtäväkseen myös kotimaassa avustamisen. (Suomen Punainen Risti 2010b.)

Jo ensimmäisen maailmansodan aikaan Suomalainen Yhdistys haavoittuneita ja sairastuneita sotilaita varten käytti itsestään epävirallisesti nimeä Suomen Punainen Risti. Nimenmuutos ajankohtaistui Suomen itsenäistyttyä ja viralliseksi nimeksi se tuli 1919. Kansainvälisen Punaisen Ristin Kansainvälinen komitea hyväksyi Suomen Punaisen Ristin jäsenekseen vuonna 1920 ja Punaisen Ristin kansallisten yhdistysten liittoon se pääsi vuonna 1921. Virallisen vahvistuksen jäsenyys sai Suomen ratifioidessa Geneven sopimuksen 1922. (Suomen Punainen Risti 2010b.)

Suomen Punainen Risti on sopinut sisäasianministeriön kanssa siitä, että Suomen Punainen Risti voi tarvittaessa perustaa vastaanottoyksiköitä. Vastaanoton kustannuksista vastaa valtio ja Suomen Punainen Risti perustaa uusia vastaanottokeskuksia viranomaisten pyynnöstä. Sen toiminta perustuu turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksien ja oikeusturvan varmistamiseen sekä inhimillisyyden peruseriaatteeseen. Suomen Punainen Risti on ollut mukana turvapaikanhakijoiden vastaanotossa 1990-luvun alusta lähtien ja tällä hetkellä sen pitämiä yksiköitä on Lammilla, Ruovedellä, Siuntiossa, Espoossa, Rovaniemellä, Kemissä, Kontioniemessä, Punkalaitumella, Paimiossa, Ruukissa ja Kristiinankaupungissa. (Suomen Punainen Risti 2010c.)

Jokaisessa maassa voi toimia ainoastaan yksi Punaisen Ristin yhdistys, jonka velvollisuutena on noudattaa ja edistää punaisen ristin tunnuksen liittyviä sääntöjä. Suomen punainen Risti auttaa sekä kotimaan hätätilanteissa että ulkomaisissa katastrofeissa. Toiminnan ydin perustuu maailmanlaajuisiin yhteisiin arvoihin, joita myös Suomen Punainen risti toteuttaa. Nämä yhteiset arvot tiivistyvät seitsemään periaatekohtaan, jotka vahvistettiin vuonna 1965. (Suomen Punainen Risti 2010d.):

Inhimillisyys: Punaisen Ristin liike on syntynyt halusta auttaa erottelematta haavoittuneita taistelukentällä. Sen tärkeänä pyrkimyksenä on sekä kansainvälisesti että kansallisesti estää ja lievittää inhimillistä kärsimystä kaikkialla maailmassa. Punaisen Ristin tavoitteena on suojella elämää, terveyttä ja ihmisarvoa sekä edistää ihmisten välistä ymmärrystä, ystävyyttä, yhteistyötä ja pysyvää rauhaa.

Tasapuolisuus: Punainen Risti antaa etusijan niille, joilla on suurin hätä. Sen pyrki-
myksenä on lievittää ihmisten kärsimyksiä pelkästään avun tarpeen perusteella, eikä
kansallisuuden, uskonnon, rodun, poliittisten mielipiteiden tai yhteiskunnallisen ase-
man perusteella.

Puolueettomuus: Punainen Risti pidättäytyy kannanotoista vihollisuuksien yhteydes-
sä eikä sekaannu poliittisiin, aatteellisiin, uskonnollisiin tai kansallisiin ristiriitoihin.
Tällä se pyrkii siihen, että se pystyy nauttimaan kaikkien osapuolten luottamuksesta
sekä auttamaan kaikkia uhreja.

Riippumattomuus: Vaikka Punaisen Ristin kansalliset yhdistykset toimivat humanitaa-
risissa tehtävissä oman maansa apuna ja ovat maansa lainsäädännön alaisina, nii-
den tulee kaikesta huolimatta säilyttää itsemääräämisoikeutensa niin, että ne voivat
aina toimia Punaisen Ristin periaatteiden mukaisesti.

Vapaaehtoisuus: Punainen Risti on vapaaehtoisjärjestö ja kaikki sen toiminta on pyy-
teetöntä.

Ykseys: Yhden maan alueella voi olla vain yksi Punaisen Ristin tai Punaisen Puoli-
kuun yhdistys. Sen tulee olla avoin kaikille maan kansalaisille sekä yhdistyksen tulee
ulottaa toimintansa koko maan alueelle.

Yleismaailmallisuus: Kansainvälinen Punainen Risti ja Punainen Puolikuu on yleis-
maailmallinen liike. Näin ollen sen kansalliset yhdistykset ovat tasavertaisia ja niillä
on yhtäläiset velvollisuudet auttaa toisiaan. (Suomen Punainen Risti 2010e.)

2.2 Pakolainen, turvapaikanhakija vai ulkomaalainen?

Ulkomaalainen on sellainen henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. Esimerkiksi
Suomessa tilapäisesti oleskelevat turistit ja ulkomaiset opiskelijat ovat ulkomaalaisia.
Ulkomaalaiset ihmiset voivat asettua pystyvästi Suomeen useista eri syistä. Henkilö
joka muuttaa vapaaehtoisesti maasta toiseen, kutsutaan siirtolaiseksi. Eroa pakolai-

seen on se, että pakolainen on tullut Suomeen, koska hän on joutunut tietyistä syistä lähtemään pois kotimaastaan. (Räty 2002, 11.) Pakolainen on siis sellainen henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella siitä syystä, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. (Sisäasianministeriö 2010a.) Pakolaisia on sekä niin sanottuja kiintiöpakolaisia sekä turvapaikanhakijana Suomeen saapuneita. (Räty 2002, 11.)

Turvapaikanhakija on puolestaan sellainen henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija ei siis vielä ole pakolainen, vaan hakijalle myönnetään pakolaisasema, jos edellä mainittu pakolaisuuskriteeristö hakijan kohdalla täyttyy. Jos todetaan, että turvapaikanhakijaa uhkaa kotimaassaan esimerkiksi epäinhimillinen kohtelu tai kidutus, hakija voi saada oleskeluluvan toissijaisen suojeluntarpeen perusteella. Toissijainen oleskelulupa suojelun perusteella voidaan myöntää myös sellaisissa tapauksissa, kun hakija ei voi palata kotimaahansa aseellisen selkkauksen vuoksi. (Sisäasianministeriö 2010a.) Turvapaikanhakijasta tulee siis siinä vaiheessa pakolainen, kun hänen turvapaikkahakemuksensa on Suomessa käsitelty ja hän on saanut oleskeluluvan. (Räty 2002, 11.)

Kansainvälinen oikeusjärjestelmä takaa valtiolle oikeuden päättää siitä, kuka ulkomaalainen saa muuttaa maan rajojen sisäpuolelle. Kuitenkin tätä oikeutta voidaan rajoittaa erilaisilla kansainvälisillä sopimuksilla. Suomi on mukana muun muassa seuraavissa sopimuksissa (Räty 2002, 11-12.):

Pohjoismainen vapaa liikkuvuus: Kaikki Pohjoismaiden kansalaiset saavat vapaasti muuttaa Pohjoismaasta toiseen Pohjoismaahan. Kuitenkin tämä oikeus ei koske Pohjoismaissa asuvia ei-pohjoismaan kansalaisia.

Euroopan unionin työvoiman vapaa liikkuvuus: Euroopan unionin alueella henkilöllä on oikeus muuttaa toiseen Euroopan maahan tekemään työtä. Työttömällä työnhakijalla on puolestaan oikeus asua maassa kolme kuukautta työn etsimisen vuoksi. Tämä kyseinen sopimus ei kuitenkaan koska Euroopan unionin alueella asuvia ei-eurooppalaisia henkilöitä.

YK:n pakolaissopimus: Suomen pakolaispolitiikka noudattaa Geneven yleissopimusta vuodelta 1951 sekä sitä täydentävää, vuonna 1967 täydentävää pöytäkirjaa. Suomi on liittynyt molempiin edellä mainittuihin sopimuksiin vuonna 1968. Sopimuksen allekirjoittaneet sopijavaltiot sitoutuvat siihen, etteivät he karkota maansa alueelta laillisesti oleskelevaa pakolaista eivätkä palauta turvapaikanhakijaa sellaiselle alueelle, jossa henkilöllä on vaara joutua vainotuksi.

2.3 Vastaanottokeskustoiminta

Turvapaikkaprosessin käsittelyn ajaksi hakijalle järjestetään Suomessa asuinpaikka. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hänet majoitetaan sellaiseen vastaanottokeskukseen, missä sillä hetkellä on tilaa. Hakijalla ei itsellään ole mahdollisuutta valita mieleistään vastaanottokeskusta. Turvapaikanhakijalla on mahdollisuus asua myös ystävien tai sukulaisten luona, mutta silloin hänen on itse huolehdittava asumisesta aiheutuvista kustannuksista. Turvapaikanhakija on oikeutettu sosiaali- ja terveyspalveluihin, ja hän saa ne siitä keskuksesta, jossa hän on kirjoilla. (PakolaisneuvontaB2010.)

Turvapaikanhakijalla on oikeus asua keskuksessa koko turvapaikkaprosessin ajan ja asuminen on hänelle ilmaista. Yksin Suomeen saapuvat hakijat jakavat huoneensa yleisesti samaa sukupuolta olevien muiden turvapaikanhakijoiden kanssa. Perheet pyritään majoittamaan omiin huoneisiin. Vastaanottokeskuksessa on yhteisiä tiloja, kuten keittiö ja olohuone. Asukkaiden tehtävänä on huolehtia huoneidensa siisteydestä sekä myös osassa keskuksista lähes koko talon siivouksesta. Vastaanottokeskuksen henkilökuntaan kuuluvat johtaja, sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja, pakolaisohjaaja sekä muita mahdollisia työntekijöitä. Asukkaat saavat tarvittaessa apua keskuksen työntekijöiltä arkipäivän käytännön asioissa. (Pakolaineuvonta 2010b.)

Vastaanottokeskukset järjestävät myös erilaista työ- ja opintotoimintaa. Vastaanottokeskuksen asukas ja vastaanottokeskus laativat yhdessä toimintaohjelman, jonka mukaisesti turvapaikanhakija osallistuu keskuksessa olevaan työ- ja opintotoimintaan. Jos turvapaikanhakija kieltäytyy laatimasta toimintaohjelmaa tai kieltäytyy osallistumasta vastaanottokeskuksen tarjoamaan työ- ja opintotoimintaan, hänen toi-

meentulotukeaan voidaan pienentää. Työtoiminta voi olla esimerkiksi vastaanottokeskuksen siivousta, kunnostusta tai pihatöitä sekä kerhon tai harrastusryhmän ohjaamista. Opintotoiminta voi olla suomen tai ruotsin kielen opiskelua sekä suomalaisen yhteiskuntaan ja kulttuuriin tutustumista. (Pakolaineuvonta 2010b.) Kontioniemmen vastaanottokeskuksessa työ- ja opintotoiminta koostuu yhteisten tilojen siivouksesta siivousvuorojen mukaisesti sekä viisi kertaa viikossa toteutuvasta suomen kielen opiskelusta tasoryhmissä.

2.4 Turvapaikkaprosessi

YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n toteuttaman Global Trends 2008 – raportin mukaan maailmassa oli vuoden 2008 lopussa yhteensä 16 miljoonaa kansainvälistä pakolaista ja turvapaikanhakijaa. Lisäksi raportissa todettiin, että vuoden 2008 lopussa oli lisäksi myös noin 26 miljoonaa maan sisäisessä paossa elävää pakolaista. 1970-luvun alkupuolelta lähtien on Suomeen saapunut yhteensä noin 30 000 pakolaista, suurimmat pakolaisryhmät ovat olleet somaliaiset, entisen Jugoslavian kansalaiset, irakilaiset, iranilaiset ja afganistanilaiset. Vuonna 2009 Suomeen saapui turvapaikanhakijoita yhteensä 5988. (Pakolaineuvonta 2010a.)

Kansainvälistä suojelua koskeva turvapaikkahakemus jätetään joko poliisille tai vaihtoehtoisesti rajaviranomaisille Suomeen saavuttaessa tai hyvin pian saapumisen jälkeen. Ulkomailla olevissa Suomen edustustoissa tai niiden kautta ei voi turvapaikkaa Suomesta hakea. Turvapaikkaa ei voi myöskään hakea ulkomailta käsin esimerkiksi kirjeitse tai sähköpostitse. Kun turvapaikkahakemus kansainvälisen suojelun saamiseksi on tehty, jatkuu turvapaikkaprosessi turvapaikkatutkinnalla. (Maahanmuuttovirasto 2010a.) Ulkomaalaislain (2004) 97 § mukaan kansainvälistä suojelua hakevan hakijan henkilöllisyyden, matkareitin ja maahantulon selvittää joko poliisi tai rajavartiolaitos. Hakijalta kerätään lisäksi myös henkilötiedot hänen perheenjäsenistään sekä muista omaisista. (Finlex 2010.)

Hakijan tunnistamista varten häneltä otetaan sormenjäljet ja lisäksi hänet valokuvataan. (Maahanmuuttovirasto 2010b.) Sormenjäljet liitetään Eurodac – järjestelmään, joka on järjestelmä turvapaikanhakijoiden ja laittomien maahanmuuttajien sormenjäl-

kien vertailua varten. Se helpottaa turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion määrittämisestä tehdyn Dublin II – asetuksen soveltamista. Sormenjäljet otetaan kaikista yli 14- vuotiaista henkilöistä ja sormenjälkien lisäksi tiedoissa ilmoitetaan muun muassa jäsenvaltio, turvapaikkahakemuksen jättämispaikka ja – aika, sukupuoli sekä viitenumero. (Eurodac 2010.)

Seuraavaksi Maahanmuuttoviraston Dublin- tulosalue tutkii, onko turvapaikanhakija hakenut mahdollisesti turvapaikkaa toisesta Dublin II – sopimusta soveltavasta valtiosta eli EU – maat, Norja, Islanti tai Sveitsi. Lisäksi samalla tutkitaan onko hakijan perheenjäsen pakolaisena jossain edellä mainituista maista, onko hänellä maiden myöntämää viisumia tai oleskelulupaa tai onko hän tullut Suomeen laittomasti edellä mainittujen maiden kautta. Jos Dublin – sopimuksen ehdot täytyvät, toinen valtio on silloin vastuussa hakemuksen käsittelystä. Tällaisessa tapauksessa Maahanmuuttovirasto voi tehdä päätöksen kyseisen hakemuksen kohdalla tutkimatta jättämisestä ja käännäyttää turvapaikanhakijan vastuussa olevaan valtioon. (Maahanmuuttovirasto 2010b.)

Eurodac – järjestelmän avulla sen jäsenvaltiot voivat tunnistaa sellaiset turvapaikanhakijat ja henkilöt, jotka on pidätetty heidän ylittäessä yhteisön ulkorajan luvatta jossain maassa. Vertaamalla Eurodac – järjestelmässä olevia sormenjälkiä, jäsenvaltiot voivat tarkistaa, onko turvapaikanhakija tai jäsenvaltion alueella luvattomasti oleskeleva ulkomaalainen tehnyt turvapaikkahakemuksen mahdollisesti jo toisessa jäsenvaltiossa tai onko hakija tullut unionin alueelle laittomasti. (Eurodac 2010.)

Jos Dublin – sopimuksen ehdot eivät täyty, hakemuksen käsittely siirtyy maahanmuuttovirastolle, joka tekee varsinaisen turvapaikkapuhuttelu. Turvapaikkapuhuttelussa selvitetään suullisesti hakijan kansainvälisen suojelun tarve eli onko hänen kotimaassaan tai asuinmaassa kohdistunut vaino, muu oikeudenloukkaus tai niiden uhat. Sekä onko näille oikeasti olemassa perusteita. Puhuttelussa selvitetään myös onko hakijalla olemassa muita perusteita saada oleskelulupa Suomeen kansainvälisen suojelun tarpeen ohella. Tällaisia voivat olla esimerkiksi hakijan terveyteen liittyvät seikat tai hakijan perhesuhteet Suomeen. Tutkinnan ajan hakijalla on oikeus käyttää sekä tulkkia että myös oikeudellista avustajaa. (Maahanmuuttovirasto 2010a.)

Jokaisen turvapaikanhakijan edellytyksen oleskeluluvan saamiselle arvioidaan yksilökohtaisesti. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä hakijan esittämät selvitykset tilanteestaan että viraston hankkima tietous hakijan olosuhteista hänen kotimaassaan. Turvapaikkapäätös on ratkaistava hakijan eduksi silloin, jos hakija on omalla toiminnallaan myötävaikuttanut asian selvittämiseen ja jos viranomainen on vakuuttunut perusteiden uskottavuudesta. (Maahanmuuttovirasto 2010a.)

Turvapaikka ei anneta, jos hakija on tehnyt tai häntä voidaan epäillä erittäin vakavan poliittisen rikoksen tai törkeän muun rikoksen tekemisestä ennen Suomeen saapumista. Jos hakemus hylätään, päätetään samalla hakijan käännyttämisestä ja maasta karkottamisesta. Päätös tehdään heti, jollei ole erityisiä syitä, miksi maasta poistamis päätös tulisi jättää tekemättä. Hakijalle voidaan määrätä samalla myös maahantu-lokielto, joka on määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva kielto, joka estää saapumisen yhteen tai useampaan Schengen-valtioon. (Maahanmuuttovirasto 2010a.)

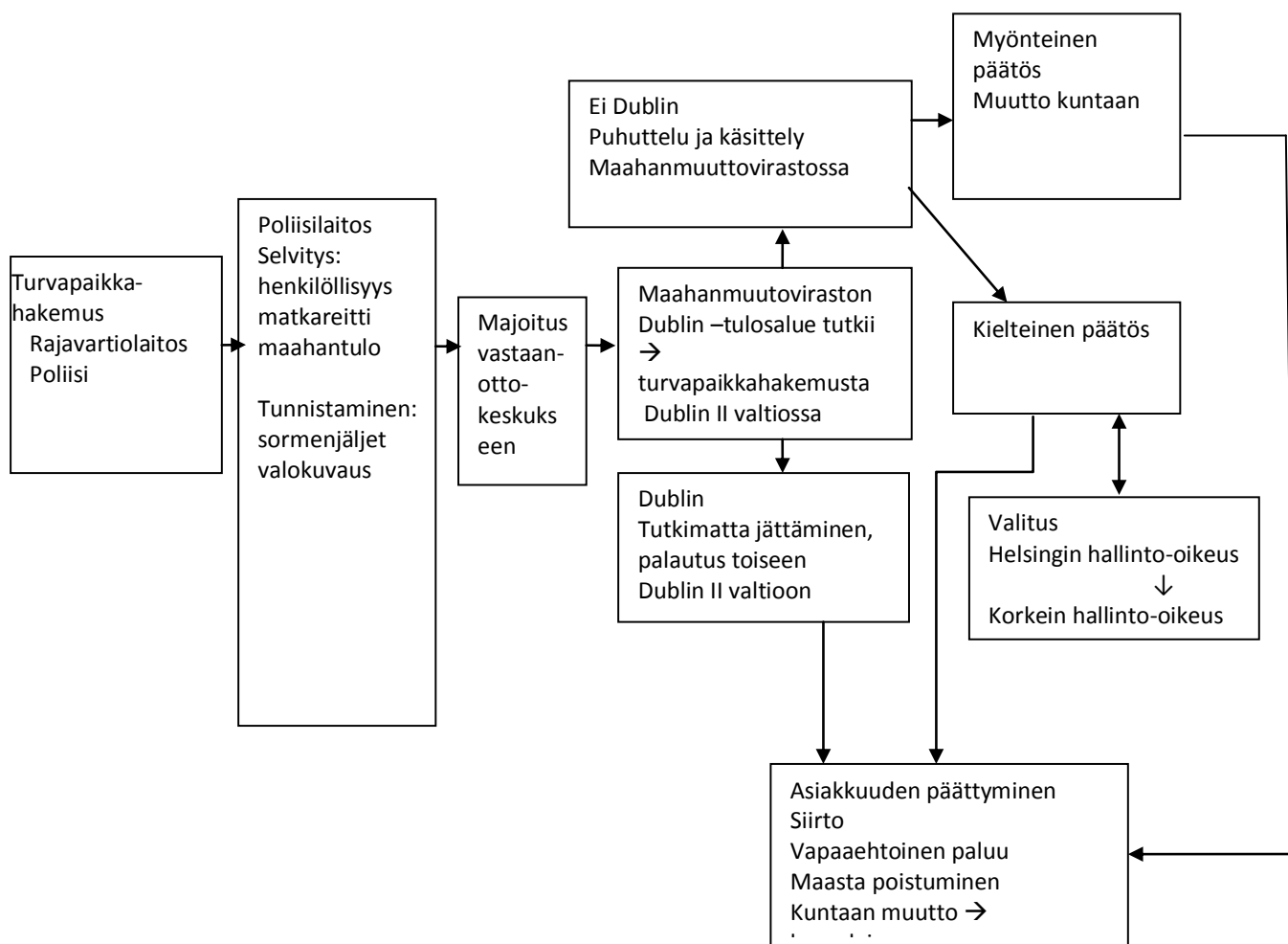
Turvapaikkahakemus on myönteinen ja turvapaikka annetaan, jos hakija oleskelee kotimaansa tai vaihtoehtoisesti pysyvän asuinmaansa ulkopuolella perustellun pelon pohjalta. Eli hänellä on syy pelätä vainoa ja vainon syynä on alkuperä, kansallisuus, uskonto, poliittinen mielipide tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen. Edellytyksenä on myös se, että hakija on pelon vuoksi haluton turvautumaan edellä mainitun valtion suojeluun. Vainon syynä voi olla myös sukupuolinen suuntautuminen tai myös naisiin sukupuolen perusteella kohdistuva vaino. (Maahanmuuttovirasto 2010a.)

Jos edellä mainitut turvapaikan saamisen edellytyksen eivät täyty, voidaan kansainvälistä suojelua hakeville myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Toissijainen oleskelulupa myönnetään, jos turvapaikanhakijaa uhkaa hänen kotimaassaan tai asuinmaassaan kidutus, teloitus, kuolemanrangaistus tai jokin muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava rangaistus tai kohtelu. Lupa voidaan myöntää myös silloin, jos hakija ei voi palata lähtömaahan joutumatta vakavaan vaaraan siellä vallitsevan aseellisen selkkauksen takia. Lisäksi jos kumpikaan edellä mainituista turvapaikkapäätösten ehdoista ei täyty, voidaan kuitenkin myöntää oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella. Lupa myönnetään jos hakija ei voi palata kotimaahansa tai asuinmaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin takia tai

siellä olevan huonon turvallisuustilanteen vuoksi, joka voi johtua aseellisesta selkkauksesta tai vaikeasta ihmisoikeustilanteesta. (Maahanmuuttovirasto 2010a.)

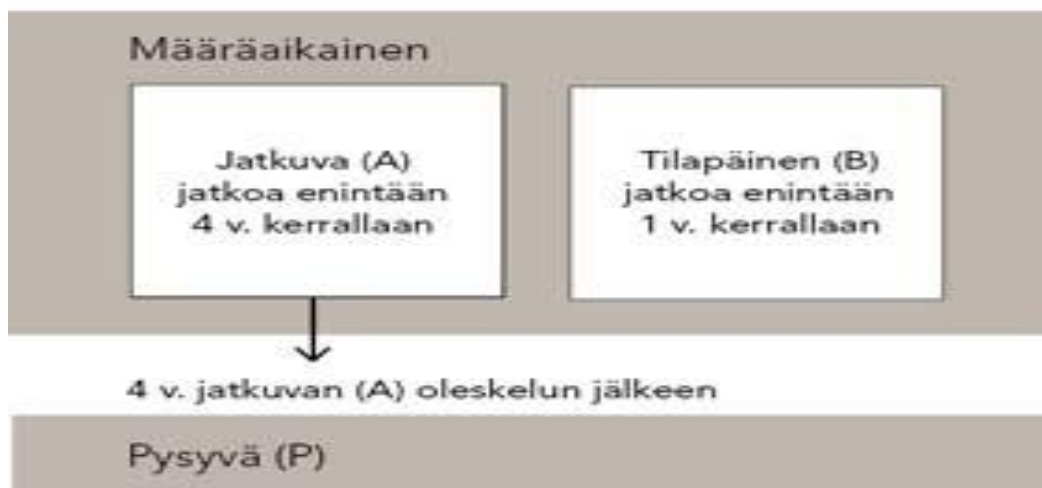
On mahdollista myöntää myös tilapäinen oleskelulupa, jos hakijaa ei tilapäisistä syistä pystytä palauttamaan kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahan. Tai jos hänen maasta poistaminen ei ole käytännössä mahdollista. Tällainen syy on esimerkiksi hakijan terveydelliset syyt. Jatkuvan oleskeluluvan taustalla on taas syyt, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta hakijan terveydentilan, Suomeen syntyneiden siteiden tai yksilöllisten inhimillisten syiden vuoksi. Luvan myöntämisen perusteena voi olla myös perhesiteet tai kohtuullisuusperiaatteet. (Maahanmuuttovirasto 2010a.) Vastaanottokeskuksen asiakkuus päättyy siis siirto toiseen maahan, vapaaehtoinen kotiinpaluu, maasta poistuminen tai muutto kuntaan (Kuvio 1).

Hakijalla on oikeus myös valittaa päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen. Aikaa valituksen tekemiseen on 30 päivää, jonka jälkeen päätös on lainvoimainen eikä siitä voi enää silloin valittaa. Jos hallinto-oikeus hylkää valituksen, on hakijalla oikeus hakea muutoksenhakua valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusoikeuden. (Maahanmuuttovirasto 2010c.)

Kuvio1 Turvapaikkaprosessi

Turvapaikkapäätöksen oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. (Kuvio2) Määräaikainen oleskelulupa myönnetään vaihtoehtoisesti joko tilapäisenä tai jatkuvana oleskelulupana. Ensimmäinen lupa on kuitenkin aina määräaikainen. Oleskelulupa-tyyppi merkitään oleskelulupaan kirjaintunnuksella. Tilapäinen oleskeluluvan tunnus on kirjaintunnus B ja jatkuvan oleskeluluvan kirjaintunnus A. Pysyvän oleskeluluvan kirjaintunnus on puolestaan P. Pysyvän oleskeluluvan voi saada, kun on oleskellut Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään neljä vuotta. (Maahanmuuttovirasto 2010d.)

Kuvio 1 Oleskeluluvat (Maahanmuuttovirasto 2010)

2.5 Kotouttaminen

Maahanmuutto Suomeen oli hyvin pitkään todella vähäistä ja maahanmuuttopolitiikka keskittyi lähinnä pakolaisten vastaanoton kehittämiseen. Pakolaistyö oli siis 1980-luvun puoliväliin saakka lähinnä yksilökohtaisesti suunniteltua toimintaa. Merkittävä muutos pakolaisten vastaanotossa tapahtui vuonna 1986, kun Suomeen vastaanotettiin maan ensimmäiset kiintiöpakolaiset. Vuonna 1987 pakolaisten haja-sijoittaminen eri kuntiin aloitettiin. Hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen ohjelma valmistui vuonna 1997 ja siinä määriteltiin Suomen kansainvälisen toiminnan suuntaviivat, maahantulo- ja turvapaikkapolitiikka sekä myös maahanmuuttajien kotouttamisen keskeiset periaatteet. Laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta tuli voimaan lopulta vuonna 1999. (Räty 2002, 133-134.)

Suomen lainsäädännössä laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493 sanoo kotoutumisesta seuraavasti:

”Tämän lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien keskeisten tietojen ja taitojen saavuttamista sekä turvata turvapaikanhakijoiden ja joukkopaon vuoksi tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito järjestämällä vastaanotto. Tämän lain tavoitteena on lisäksi auttaa ihmiskaupan uhreja.” (Finlex 2010, laki maahanmuutta-

ijen kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999/493).

Maahanmuuttajien kotoutumishjelman tavoitteet on määrätty kotouttamislain sekä hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen ohjelman mukaisesti. Ensimmäinen tavoite on, että maahanmuuttajat saavat perustiedot suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, kuten perusoikeuksista, velvollisuuksista sekä työelämästä. Lisäksi tavoitteena on, että maahanmuuttajat saavat kielitaidon, jonka avulla he voivat työllistyä tai jatkaa opintojaan. Tarkoituksena on myös se, että luku- tai kirjoitustaidottomat tai muutoin vähän peruskoulutusta saaneet maahanmuuttajat saavat luku- ja kirjoitustaidon sekä täydentävät opetustaan. Tärkeää kotouttamisen kannalta on myös se, että maahanmuuttajilla on mahdollisuus saada kosketus uuden kotimaansa asukkaisiin ja yhteiskuntaelämän. Lisäksi yksi kotouttamisen tärkeä tavoite on maahanmuuttajien osallistuminen tasavertaisina yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. (Cantell 2000, 53.)

Suomessa sisäasiainministeriö vastaa saapuvien maahanmuuttajien kotouttamisesta. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi keskeisimmistä kotoutumisen tekijöistä, suomalaisen yhteiskunnan toimintaan integroitumisen lisäksi. Kotouttamisen toimeenpano Suomessa toteutuu niin, että sisäasiainministeriö ohjaa ensin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksia, joilla on alueellinen vastuu maahanmuutto- ja kotouttamisasiosta. Kunnalla on puolestaan omalla alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta sekä seurannasta. Kunnan vastuulla on siis järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja kunnassa asuville maahanmuuttajille. (Sisäasiainministeriö 2010b.)

Suomen nykyisen kotouttamislain mukaan kotikunnan saaneella työttömällä, työmarkkinatuen tai toimeentulotuen piirissä olevalla maahanmuuttajalla on täysi oikeus kotoutumissuunnitelmaan sekä myös siinä sovittuihin tarvittaviin palveluihin. Maahanmuuttajan suunnitelmakauden aikainen toimeentulo turvataan kotoutumistuellla. (Sisäasiainministeriö 2010c.) Kotouttamislainsäädännön mukaan maahanmuuttajia vastaanottavalla kunnalla tulee siis olla oma kotouttamishjelma. Kuntaan muuttavien maahanmuuttajien kotouttamishjelman suunnittelemisesta ja toteuttamisesta vastaavat kuntien työntekijät yhteistyössä työvoimaviranomaisten, Kansaneläkelaitoksen

sekä muiden viranomaisten kanssa. Usein kotouttamisohjelma hyväksytään valtuustossa, joten myös kunnan poliittiset päättäjät käsittelevät sen. Kotouttamissuunnitelmaan sisällytetään maahanmuuttajien kotoutumista tukevia toimenpiteitä, tavoitteita ja voimavaroja sekä myös sovitaan eri yhteistyötahojen keskinäisestä yhteistyöstä. (Forsander, Ekholm & Hautaniemi 2001, 111.)

Kotouttamisohjelmaa laadittaessa sekä toteutettaessa viranomaiset kuulevat maahanmuuttajia, työntekijä- ja työnantajajärjestöjä, kansalaisjärjestöjä sekä mahdollisuuksien mukaan myös muita paikallisia tahoja. Ohjelman tarkoituksena on tunnistaa kunnissa asuvien maahanmuuttajien tarpeet sekä myös ne resurssit, mitä viranomaisten ja järjestöjen käytössä on. Ohjelmalla on edellytyksiä moniammatilliselle maahanmuuttajatyölle, koska se laaditaan ja toteutetaan eri hallintokuntien välisenä yhteistyönä. (Forsander ym. 2001, 111.) Kotouttamisohjelman tavoitteena on antaa kuntaan muuttavalle maahanmuuttajalle kielelliset, yhteiskunnalliset, kulttuuriset sekä elämänhallintaan liittyvät valmiudet, joita maahanmuuttaja tarvitsee uudessa elämäntilanteessa. (Räty 2002, 146.)

Lisäksi kotouttamissuunnitelma on henkilökohtainen, eli se tehdään jokaiselle maahanmuuttajalle erikseen. Siinä sovitaan eri vaikuttajatahojen kuten työvoimatoimiston, kunnan ja maahanmuuttajan kesken niistä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on auttaa maahanmuuttajaa ja hänen perhettään hankkimaan työelämässä sekä yhteiskunnassa tarvittavia taitoja ja tietoja. Työvoimatoimistolla on vastuu työikäisten maahanmuuttajien kotouttamissuunnitelman laatimisesta. Suunnitelmaan kirjataan esimerkiksi suomen tai ruotsin kielen opiskelu, työvoimapoliittinen aikuiskoulutus, ammatinvalinnanohjaus, omaehtoinen koulutus, kuntoutus tai työharjoittelu. (Forsander ym. 2001, 111-112.) Kotouttamisen tarkoituksena on estää vähemmistöjen eristäytyminen ja suvaitsevaisuustyön avulla korostaa eri väestöryhmien välistä yhteistoimintaa. (Cantell 2000, 99.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja pakolaisten vastaanotossa on pääasiallisesti keskitytty lähinnä asunnon, koulutuksen, sosiaalietuuksien, päivähoidon ja perusterveydenhuollon järjestämiseen. Tulijoille on etukäteen suunniteltu tietty kaava ja koulutus valmiiksi, joita heidän odotetaan pystyvän noudattamaan. Vastaanottojärjestelmässä ei ole käytännössä lainkaan otettu huomioon niitä pakolaisuudesta johtuvia kriisejä,

joita pakolaiset ovat kohdanneet. Näin ollen kaikki eivät edes kykene eri syistä johtuen aloittamaan edes suomen kielen opintojaan. (Pentikäinen & Hiltunen 1997, 228.)

2.6 Kotoutuminen eli integraatio

Maahanmuuttajien kotoutumisella tarkoitetaan kotouttamislaissa maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena on osallistua lopulta työelämään ja yhteiskunnan toimintaan sekä samalla säilyttää oma kielensä ja kulttuurinsa. Kotoutumisen katsotaan olevan kaksisuuntainen keskinäisen mukautumisen prosessi, johon osallistuvat maahanmuuttajien lisäksi työ- ja muut lähiyhteistahot sekä myös koko yhteiskunta. Kotoutumisen perustavana lähtökohtana ovat kaikille ihmisille kuuluvat perusoikeudet sekä kotoutumisen tavoitteena on tasavertaisten mahdollisuuksien, oikeuksien ja velvollisuuksien yhteiskunta. Kotoutumisen avulla pyritään rohkaisemaan kaikkia niitä maahanmuuttajia, joiden oleskelu maassa on pysyväisluonteista tai muutoin pitkäaikaista. (Sisäasiainministeriö 2010d, 17, 19.)

Kotoutumista eli integraatiota voi ajatella tapahtuvan kolmesta eri näkökulmasta: Integraatio vastaanottavaan tai valtayhteisöön, integraatio etnisten ryhmien välillä sekä integraatio oman etnisen yhteisön sisällä. Rakenteelliseksi integraatioksi kutsutaan sitä, mikä tapahtuu valtayhteisön suuntaan ja se sisältää eri osa-alueita: taloudellinen, sosiaalisen sekä poliittisen integraation. Etnisen yhteisön sisäinen integraatio kuvaa puolestaan etnisten ryhmän yhtenäisyyttä, sen keskinäistä solidaarisuutta sekä myös kulttuuristen arvojen ylläpitoa. Etnisten ryhmien välinen integraatio on taas etnisten ryhmien keskinäistä vuorovaikutusta ja kanssakäymistä, jossa pyrkimyksenä on vähemmistötietoisuuden herättäminen ja myös maahanmuuttajien yhteisten resurssien löytäminen suhteessa koko valtayhteiskuntaan. (Forsander ym. 2001, 40-41.)

Kotoutumisen tavoitteena on siis se, että maahanmuuttajalla olisi jo maassaolon alkuvaiheessa hyvät mahdollisuudet hankkia suomalaisen yhteiskunnan tasavertaisen sekä aktiivisen jäsenen tarvitsemat valmiudet. Edellytyksenä kotoutumiselle ovat siis suomen tai ruotsin kielen taito sekä tieto suomalaisesta yhteiskunnasta, sen kulttuurista sekä myös koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista. Kotoutuminen on siis käy-

tännössä suurimmalta osin tietojen ja taitojen hankkimista, kouluttautumista, työllistymistä sekä sosiaalista kanssakäymistä kantaväestön kanssa. Valinnanvapauden ja tasavertaisuuden periaatteiden mukaisesti maahanmuuttajalla tulisi olla selkeä mahdollisuus ylläpitää ja harjoittaa omaa uskontoaan, kulttuuriaan ja elämäkatsomustaan. Kotoutumisen ja kotouttamisen lopputuloksena olisi tarkoitus olla maahanmuuttajien mahdollisuus tehdä oikeita ja todellisia, omaan ja perheensä elämään vaikuttavia valintoja sekä myös saavuttaa muun väestön kanssa tasavertainen asema suomalaisessa yhteiskunnassa sekä velvollisuuksien että oikeuksien osalta. (Työministeriö 2010, 8.)

Kotoutuminen (Ks. Liite1) on käytännössä sellainen prosessi, jolla on selkeä alku, mutta se ei lopu välttämättä koskaan. Tätä kyseistä kehitystä kuvaa hyvin kotoutumiskaari, joka kehitettiin aluperin työkaluksi Suomen Punaisen Ristin Kotopolku-hankkeeseen. Kaari on tehty asiakastyötä varten maahanmuuttajien kotoutumisen tueksi, jonka avulla maahanmuuttaja voi arvioida omaa kotoutumistaan sekä myös muistella eri elämänvaiheita uudessa maassa. Kotoutumisprosessin edetessä on yksilöllä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omaan kotoutumiseensa. Tietyssä vaiheessa saatetaan saavuttaa tila, jolloin liiallisesta tukemisesta on maahanmuuttajalle enemmän haittaa kun hyötyä, sillä ihminen voi tulla riippuvaiseksi tukitoimista. Kotoutumiskaareissa on eri vaiheita, niin notkahduksia kuin nousujakin ja ne ovat hyvin luonnollisia. (Paananen 2009, 6.)

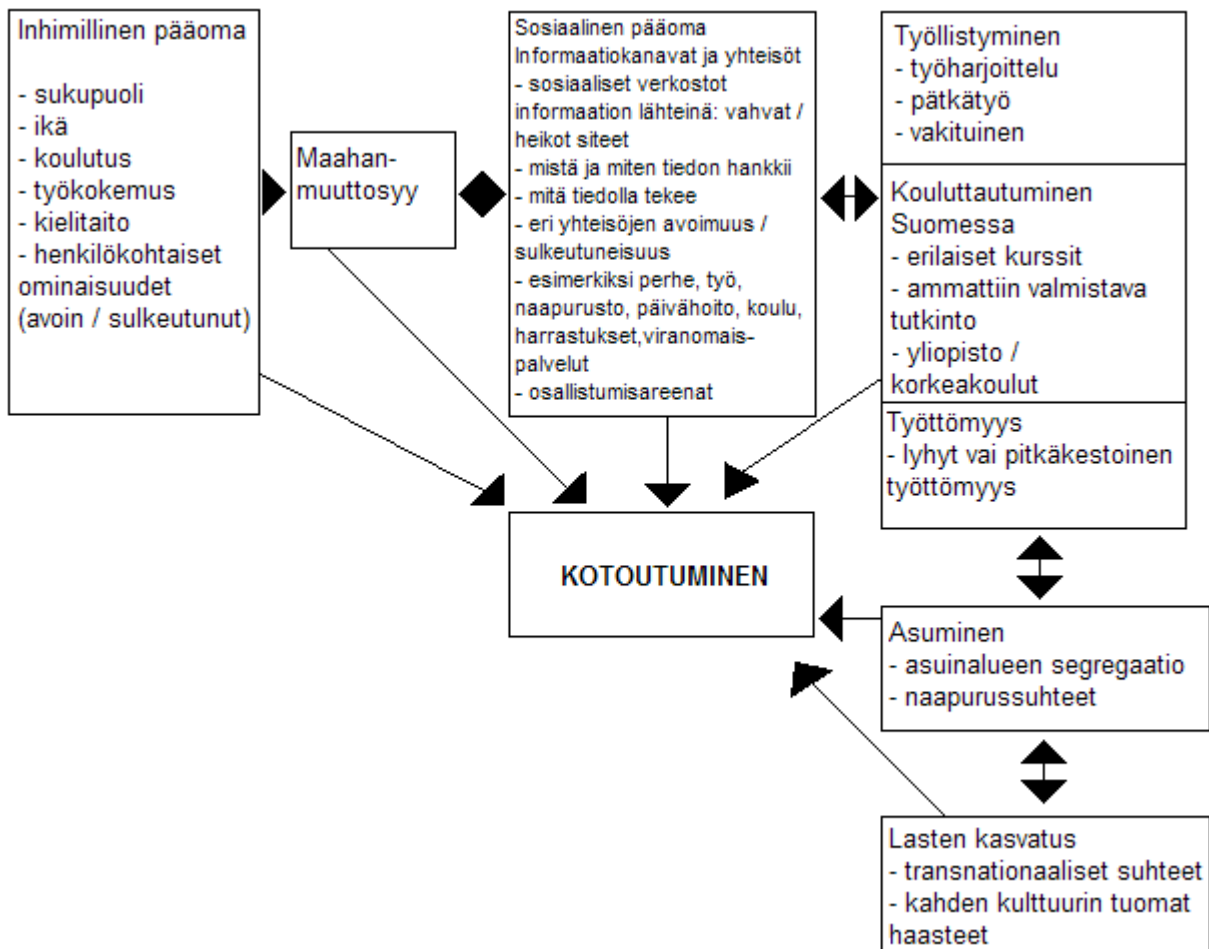
Maahanmuuttajien tarve erilaisiin kotoutumista edistäviin ja muihin positiivisiin erityis toimiin on hyvin yksilöllistä sekä riippuu myös esimerkiksi yksilön koulutuksesta, työkokemuksesta ja kielitaidosta. Useimpien maahanmuuttajien tarvitsemia toimenpiteitä ovat esimerkiksi ohjaus, orientointi, neuvonta ja tiedotus, kotoutumiskoulutus, oppilaitokseen valmentava opetus lapsille sekä nuorille, maahanmuuttajan oman äidin kielen opetus, tulkkaus, kulttuuri- ja vapaa-ajantoiminta sekä myös järjestötoiminta. Lisäksi monet maahanmuuttajat, erityisesti pakolaiset, tarvitsevat myös kulttuurilliset erot hyvin huomioivaa terveydenhoitoa, erilaisten traumojen jälkitilojen hoitoa sekä myös eriytyneitä sosiaali- ja työvoimapalveluja. (Sisäasiainministeriö 2010d, 21.)

Maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttaa useiden eri tekijöiden yhteisvaikutus (Kuvio3.) Vaikuttavina tekijöinä olivat esimerkiksi maahanmuuton syy, normatiiviset

tekijät, asenteet sekä työmarkkinoiden tilanne. Inhimillinen pääoma eli henkilön tiedot ja taidot sekä persoonallisuus- ja asennetekijät vaikuttavat selkeästi myös hallussa oleviin elämän resursseihin. Maahanmuuton syyhyn vaikuttaa se, onko maahanmuuttajan ollut pakko muuttaa esimerkiksi juuri turvapaikanhakijat ja pakolaiset, vai onko muutto ollut vapaaehtoinen ja perustunut esimerkiksi työhön, opiskeluun tai perhesyihin. Kielitaidottomuuden, sosiaalisten kontaktien vähyyden ja puuttellisuuden sekä työttömyyden on katsottu hidastavan kotoutumista. (Pehkonen 2006, 76.)

Sosiaalisen pääoman syntymiseen kantaväestön ja maahanmuuttajien kohtaamisessa vaikuttaa inhimillinen pääoma eli asenteet ja osaaminen. Lisäksi sosiaalisen pääoman syntyyn vaikuttavat myös yhteisön sosiaaliset verkostot ja suhteet, yhteisön vastaanottavuus sekä yhteiskunnallinen tilanne. Sosiaalisen pääoman syntyminen kantaväestön ja maahanmuuttajien keskinäisissä kohtaamisissa edellyttää vuorovaikutusta ja heidän keskinäistä yhteistyötä. Myös toimivan vuorovaikutuksen ja luottamuksen syntyminen helpottaa yhteistoimintaa. Sosiaalinen pääoma vaikuttaa selkeästi informaatiokanaviin ja yhteisöiden sisälle pääsyyn sekä siihen mitä tietoa ja miten maahanmuuttajat saavat ja kuinka yhteisöt ottavat heidät vastaan. Yhteisöjen avoimuus ja luottamuksellisuus ovat keskeistä, sillä ne antavat puolestaan mahdollisuuden osallisuuteen niin työelämässä ja asuin-yhteisöissä kuin vanhemmuudessakin. Vuorovaikutus on kulmakivenä sosiaalisten suhteiden syntymiselle sekä myös sosiaalisen pääoman muodostumiselle. (Pehkonen 2006, 76.) Sosiaalinen pääoma muodostuu siinä yksilön sosiaalisista verkostoista, kuten perhe, ystävät, koulu, naapurit ja erilaiset yhteisöt (Kuvio 3).

Kotoutumisen tärkeimpänä kulmakivenä ja selkeimpänä tavoitteena on lopulta hyvän elämän saavuttaminen, joten hyvinvoinnin osatekijät muodostuvat niistä samoista perusaineiksista kuin kantaväestölläkin: toimeentulosta, paikan löytämisestä, ihmissuhteista ja terveydestä. Kun nämä edellä mainitut tekijät on saavutettu, maahanmuuttajasta voi tulla hyvinkin elämäänsä tyytyväinen kuntalainen. (Pehkonen 2006, 76.)

Kuvio 3. Kotoutuminen. (Säkkinen 2010, 18.)

2.7 Sopeutuminen eli akkulturaatio

Akkulturaatioksi kutsutaan ilmiötä, kun erilaiset kulttuurit kohtaavat ja eri kulttuureja edustavat ihmiset joutuvat sopeutumaan kulttuuriin. Akkulturaatio on monisyinen prosessi, joka ei etene hyvin suoraviivaisesti kohti sulautumista vallitsevaan kulttuuriin, vaan siihen liittyy paljon erilaisia vaihtoehtoja. Akkulturaatioasenne on puolestaan se tapa, jolla etninen- tai kulttuurivähemmistö haluaa suhtautua hallitsevaan ryhmään. Kaikkien eri etnistä- tai kulttuurivähemmistöä edustavien on otettava kantaa kahteen peruskysymykseen: Ensinnäkin, miten tärkeää on säilyttää oma kulttuurinsa sekä siihen liittyvä kulttuuri-identiteetti ja toisekseen miten tärkeää on ylläpitää miellyttävät suhteet ja hyvä yhteys koko valtaväestöön sekä yhteiskuntaan. (Cantell 2000, 74-75.)

Uuteen ja erilaiseen kulttuurin sopeutuminen vaatii oman aikansa ja myös oman työnsä. Kulttuurishokilla viitataan myös niihin psyykkisiin reaktioihin, joita moni vieraseen kulttuuriin törmätessään henkilö tuntee kokevansa. Maahanmuuttaja joutuu kulttuurishokissa myös arvioimaan uudelleen kulttuurisen kompetenssinsa. Lievimmilläänkin kulttuurin muutoksen aiheuttama kulttuurishokki on kaiheartavaa koti-ikävä ja uskonpuutetta omaan kielitaitoon uudessa maassa. Pahimmillaan kulttuurishokki voi aiheuttaa jopa masennusta, epätoivoa ja joskus myös aikaistaa mahdollista kotiinpaluuta. Kulttuurishokki olisi tärkeä tunnistaa ja muistaa, ettei sitä voi välttää sekä että sen oireet ovat hyvin yksilöllisiä. (Plym-Rissanen, 2010.)

Sosiaalipsykologi John Berry (1987) on määritellyt akkulturaation sellaiseksi akkulturaatiomalliksi (Kuvio 4.), jossa yksilö on kosketuksissa sellaiseen kulttuuriseen ympäristöön, joka poikkeaa hänen omasta kulttuuriympäristöstä. Akkulturaation Berry on jakanut akkulturaatioasenteen mukaan integraatioon, assimilaatioon, marginalisatioon ja separaatioon.

Tärkeää ylläpitää eri etnisten ryhmien välisiä suhteita	Oman kulttuurisen identiteetin ja kulttuuristen piirteiden ylläpitäminen.	
	+	-
	Integraatio <ul style="list-style-type: none"> • tunnetaan erilaisia kulttuureja • on oikeus kuulua kulttuuriseen ryhmään • valtakulttuuri antaa luvan kuulua • on hyväksyttävää olla erilainen 	Assimilaatio <ul style="list-style-type: none"> • Sulautuminen • hylätään oma kulttuuri ja omakсутaan enemmistökulttuuri
+	Integraatio <ul style="list-style-type: none"> • tunnetaan erilaisia kulttuureja • on oikeus kuulua kulttuuriseen ryhmään • valtakulttuuri antaa luvan kuulua • on hyväksyttävää olla erilainen 	Assimilaatio <ul style="list-style-type: none"> • Sulautuminen • hylätään oma kulttuuri ja omakсутaan enemmistökulttuuri
-	Separaatio <ul style="list-style-type: none"> • oma kulttuuri tärkeä, mutta ei pidetä yhteyttä muihin kulttuureihin 	Marginalisaatio <ul style="list-style-type: none"> • ryhmällä ei ole kykyä ylläpitää omaa identiteettiään

Kuvio 4. Akkulturaatiomalli (Berry ym. 1978.)

Integraatio on siis sellainen prosessi, jossa vähemmistöt osallistuvat yhteiskunnan sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen elämään. Kuitenkin he kehittävät sekä ylläpitävät omaan kulttuuriinsa sekä etnisyyteensä liittyviä heille tärkeitä asioita. Integroituminen edellyttää molemmin puolista sopeutumista, eli niin vähemmistöltä kuin valtaväestöltäkin. (Cantell 2000, 75.) Näin ollen henkilö siis kokee kuuluvansa tiettyyn

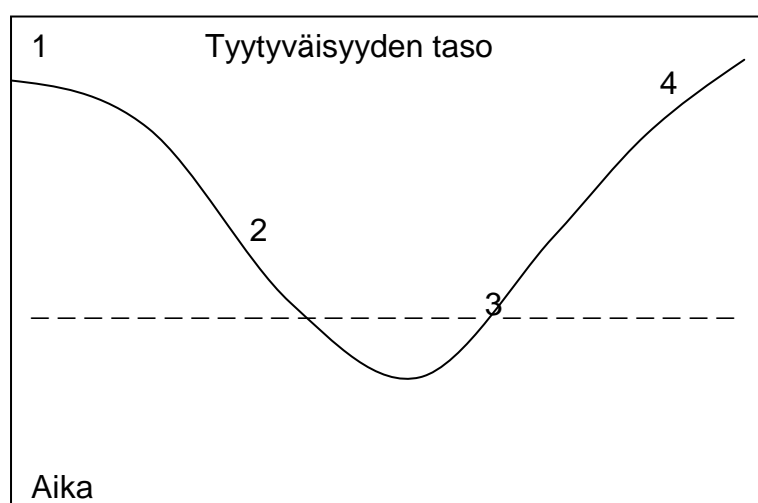
etniseen vähemmistöryhmään ja arvostaa myös sitä ja siihen kuulumista. Hän kuitenkin toimii myös muihin eri etnisiin ryhmiin, kuten valtaväestöön kuuluvien kanssa. (Forsander ym. 2001, 37.) Assimilaatio eli sulautuminen on puolestaan oman kulttuurinsa hylkäämistä ja sen tilalle enemmistökulttuurin omaksumista. Tämä voi olla yllättävän haitallista sopeutumiselle. Etenkin nuoret voivat menettää oman kulttuurinsa hallinnan sekä myös kyvyn olla vuorovaikutuksessa sen jäsenten kanssa yrityksissään tulla hyväksytyksi valtakulttuurin jäsenten keskuudessa. (Cantell 2000, 75-76.)

Separatio eli eristäytyminen on taas kyseessä silloin, kun vähemmistön jäsenet korostavat ainoastaan omaa kulttuuriaan ja näin ollen vetäytyvät kanssakäymisestä valtaväestön edustaman kulttuurin kanssa. Tämän kaltainen asenne on ainoastaan tilapäinen suoja, sillä se sisältää myös riskejä. Sopeutuminen vaikeutuu helposti, jos asenne johtaa selkeään kyvyttömyyteen osallistua laajempaan yhteiskuntaan. Vieiraantumisessa eli marginalisoitumisessa torjutaan oma kulttuuri, mutta ei kuitenkaan omaksuta valtakulttuuriakaan. Tällaisessa tapauksessa vähemmistön jäsen tavallaan putoaa kahden kulttuurin väliin, eikä hyväksy kumpaakaan kulttuureista tai vaihtoehtoisesti hän ei tule hyväksytyksi kummankaan kulttuurin edustajien keskuudessa. (Cantell 2000, 76.) Syrjäytymisen uhasta puhutaan eritoten niiden toisen maahanmuuttajasukupolven nuorten kohdalla, jotka eivät halua kunnioittaa ja samaistua samanlaiseen arvomaailmaan kuin vanhemmillaan, mutta heillä ei kuitenkaan ole kielitaitoa, resursseja tai motivaatiota samaistua kuitenkaan valtayhteisöön. Akkulturaatiomalleista Berry kokee yksilön kannalta kaikista toivottavimpina integraatiota ja vähingollisimpana syrjäytymistä (Forsander ym. 2001, 38.)

Käytännössä maahanmuuttaja tarvitsee sekä suomalaisten kulttuurin tuntemusta ja kielitaitoa, mutta kun tämä yhteistyön mahdollistava tieto- ja taitotaso on saavutettu, voi maahanmuuttaja itse päättää kuinka paljon hän omaksuu suomalaista kulttuuria ja kuinka suurelta osin säilyttää oman kulttuurinsa. Käytännössä maahanmuuttajalla on mahdollista käyttää eri strategioita elämänsä eri elämänalueilla. Hän voi esimerkiksi poliittisessa osallistumisessa ja työelämässä toimia valtakulttuurin mukaisesti, vaikka vapaa-ajallaan taas hänen lähiympäristönä ja ystävyysuhteensa rajoittuisi vähemmistöryhmään. Ratkaisuun vaikuttavat maahanmuuttajan omat näkemykset

sekä hänen lähiympäristönsä toiminta ja näkemykset eli se miten maahanmuuttajayhteisö ja valtakulttuuri suhtautuvat. (Räty 2002, 126-127.)

Uuteen ympäristöön saavuttaessa ja siihen sopeutuessa käydään läpi kulttuurishokki, joka on vaiheittainen prosessi joka on samantyyppinen kuin minkä tahansa kriisin läpikäyminen. Sopeutumisprosessi etenee hyvin yksilöllisesti sekä siihen vaikuttavat monet eri tekijät. Lähtötilanne vaikuttaa jo voimakkaasti sopeutumiseen. Vapaaehtoisesti uuteen maahan saapuneen on helpompi yleensä sopeutua, kuin vaikeammassa tilanteessa saapuneet pakolaiset tai muut pakon edessä omasta maasta lähteneet. (Räty 2002, 120.)

Kuvio 5. Kulttuurishokin eteneminen (Cantell 2000, 79.)

Kulttuurishokin etenemistä (Kuvio 5) voi kuvata neljän eri vaiheen prosessina. Ensimmäisessä vaiheessa eli kuherruskuukausivaiheessa ihminen on hyvin innostunut kaikesta uudesta, mutta on kuitenkin samaan aikaan tietoinen kanssakäymistä rajoittavista kulttuurieroilta. Hän on kuitenkin optimistinen omista mahdollisuuksistaan uudessa maassa ja uskoo oppivansa kielen lyhyessä ajassa. Pakolaisella voi päällimmäisenä tunteena olla tyytyväisyys siitä, että hän on päässyt turvalliseen ympäristöön ja hän saattaa myös tietoisesti unohtaa kaikki ikävät tunteet ja muistot. (Räty 2002, 121.) Kuherruskuukausi on kestoaltaan sitä pidempi, mitä samankaltaisempi kulttuuri on oman kulttuurin kanssa. Tällöin kestää pidemmän aikaa havaita ne erot ja poikkeavuudet uudesta kulttuurista. (Frisk & Tulkki 2005, 56.)

Toisessa vaiheessa eli torjuntavaiheessa ihminen suhtautuu hyvinkin vihamielisesti uuteen kulttuuriinsa. Ihminen on turhautunut niistä hankaluuksista, joita uuden elämän aloittaminen on tuonut ja hän yli-ihannoi omaa kulttuuriaan ja mahdollisesti hakee siitä turvaa. Pienetkin vastoinkäymiset voivat aiheuttaa hyvin voimakkaita reaktioita, mitkä aiheutuvat kasautuneista kielteisistä tuntemuksista ja kokemuksista. Kyseisenlainen kielteinen reaktio voi tulla esille hyvinkin yllättävässä tilanteessa, kun ulkopuolisen silmin asiat näyttävät olevan hyvin. Osittain henkilö alkaa selkeästi tajuta oman tilanteen pysyvyyden. Sen tosiasian että hän on ja aina tulee olemaan maahanmuuttaja. (Räty 2002, 121.)

Kolmas vaihe on tasapainonhaku vaihe, jolloin ihminen hyväksyy tilanteen tosiasiat eli uuden elämäntilanteen antamat mahdollisuudet sekä asettamat rajoitukset. Tunteet eivät ole enää yksipuolisen myönteisiä kuin alussa, eivätkä myöskään niin kielteisiä kuin torjuntavaiheessa. Neljännessä vaiheessa, useamman kulttuurin hallintavaiheessa, maahanmuuttaja on omaksunut kahden kulttuuri kielen, tavat, arvot ja näin ollen hän osaa myös tasapainottaa omaa elämäänsä kahden kulttuurin välillä. (Räty 2002, 121.)

3 INFOKANSION TARPEELLISUUS

Tässä luvussa tuon erilaisten käsitteiden avulla ilmi sen, miksi infokansio on tarpeellinen apu vastaanottokeskuksen asukkaille. Perustelen kirjallisuuteen nojaten sitä, miten infokansio auttaa asukkaista turvapaikkaprosessin ajan selviytymistä arjessa.

3.1 Tiedon lisääminen

Infokansio nähdään tarpeelliseksi kehittää, sillä vastaanottokeskuksen asukkailla on hankaluuksia etsiä ja löytää tietoa erilaisista vapaa-ajanviettotavoista sekä palveluista omalla turvapaikkaprosessin aikaisella kotiseudullaan. Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkailla ei ensinnäkään ollen tarpeeksi tietoa siitä, mistä he pystyvät etsimään haluamaansa vapaa-ajan viettoon liittyvää informaatiota.

Suomalainen yhteiskunta ja sen rakenne eivät ole asukkaille tuttuja ja lisäksi heillä ei ole edes tietoa siitä, minkälaisia palveluita Joensuussa ja Kontiolahdella edes tarjotaan.

Toisekseen puuttellinen suomen kielen tai englannin kielen taito vaikeuttaa tiedon etsimistä. Ne henkilöt, jotka osaavat suomea ja englantia, eivät välttämättä osaa kirjoittaa sanoja kuitenkaan täysin oikein. Tämän vuoksi esimerkiksi internetistä tiedon etsintä osoittautuu hyvin hankalaksi. Osa asukkaista ei edes osaa vaadittavaa kieltä laisinkaan, joten tiedon etsintä on heidän kohdallaan täysin mahdotonta. Infokansio auttaa myös Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaita kotoutumaan paremmin, löytämään mielekästä tekemistä, ehkäisee syrjäytymistä, sosiaalisesti vahvistaa, lisää osallisuutta sekä luo aktiviteetteja ja rutiineja asukkaille.

On tärkeää myös lisätä asukkaiden tietoutta niistä palveluista mitä alueelta löytyy. Näin he saavat sisältöä elämäänsä ja kykenevät muodostamaan mahdollisimman normaalin elämän vastaanottokeskuksessa turvapaikkapäätöksen odotteluaikana. Lisäksi elämänsisällön lisääminen edes auttaa myös siihen, etteivät kotimaan pahat tapahtumat ja huoli siellä olevista läheisistä ole koko ajan mielessä yhtä voimakkaasti.

Säkkinen (2010) toteutti Kontioniemen vastaanottokeskuksessa kvalitatiivisen tutkimuksen, osana opinnäytetyötään ”Mielellään osallistutaan” Kontioniemen vastaanottokeskuksen somali- ja kurdiasukkaiden vapaa-ajanviettoiveiden kartoittaminen. Kyselyssä hän selvitti haastatteluiden avulla asukkaiden vapaa-ajanviettoiveita.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että kaikkien tutkimukseen osallistuneiden mielestä kielitaidon ja tietämyksen puute hankaloittaa vapaa-ajan viettotoimintaan osallistumista. Kielitaidon vuoksi asukkaat eivät itse voi lukea tietoa esimerkiksi Internetistä tai sanomalehdistä. Tarvittavan vapaa-ajanviettoon liittyvän tiedon vähäisyys ei johdu aktiivisuuden puutteesta, vaan asukkailla ei ole keinoa löytää tietoa. Haastattelussa nousi ilmi se, että vastaanottokeskuksen asukkaista olisi hyvä, jos Kontioniemen vastaanottokeskukseen saataisiin joku kertomaan erilaisista toiminnoista ja harrastusmahdollisuuksista. (Säkkinen 2010, 37.)

Infokansion kautta saatu tieto ja mahdollisuus näin osallistua erilaisiin aktiviteetteihin parantaa asukkaiden mahdollisuuksia myös tutustua paremmin kantaväestöön ja suomalaiseen kulttuuriin. Säkkinen toteaa (2010, 39), että ohjattu vapaa-ajan toiminta ei välttämättä ole kuulunut turvapaikanhakijan arkeen ja oman etnisen taustan toimintatapoihin. Mutta uudessa kulttuurissa turvapaikanhakijat tarvitsevat kontakteja myös keskuksen ulkopuolisiin ihmisiin sekä kantaväestöön, sillä sen avulla sopeutuminen uuteen asuinmaahan on helpompaa. Ohjattu toiminta ja vapaa-ajan aktiviteetit antavat turvapaikanhakijoille mahdollisuuden tutustua sekä luoda sosiaalisia suhteita ja kontakteja. Infokansio vähentää myös syrjäytymistä ja sosiaalisesti vahvistaa.

3.2 Syrjäytyminen ja sosiaalinen vahvistaminen

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa perusongelma on sosiaalieettinen ja se koskee yhteiskunnan integroitumista. Periaatteena on siis kysymys siitä, kuinka yhteiskunnassa tulisi menetellä syrjäytyvien yksilöiden kanssa, jotka eivät syystä tai toisesta integroidu toivotulla tavalla yhteiskuntaan. Sosiaalipedagogiikan pyrkimyksenä on tulkita integraatio-ongelmia pedagogisen viitekehyksen mukaisesti ja etsiä ongelmiin pedagogisia ratkaisuja. Sosiaalipedagogisen ajattelun taustalla on pyrkimys sosiaalisten ongelmien synnyn, ilmenemismuotojen sekä vaikutusten pedagogisten osatekijöiden tunnistamiseen sekä pedagogisten strategioiden hahmottamiseen ongelman estämiseksi ja lievittämiseksi yksilöiden elämässä sekä yhteiskuntaelämän eri tasoilla. (Hämäläinen & Kurki 1997, 14)

Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan sosiaalisten riskien ennaltaehkäisemistä ja poistamista, hyödyntäen siinä yhteiskunnan resursseja. Suurin osa nuorista voi hyvin, mutta siitä huolimatta ennaltaehkäisevien sosiaalisen vahvistamisen toimenpiteiden tulee koskettaa tietyiltä osin kaikkia nuoria. Ongelmia kasaantuu pienehköön syrjäytymisvaarassa olevaan riskiryhmään, ja näiden henkilöiden yhteiskuntaan integroituminen ja oma elämänhallinta kaipaavat erityistä tukea yhteiskunnalta. Useimmiten yhteiskunnan toiminnasta syrjään jäämisen riskit ovat suurimmillaan erilaisissa yksilön elämän taitekohdissa. Nuorten kohdalla tällaisia riskikohtia ovat esimerkiksi koulun tai opiskelun päättäminen ja työelämään siirtyminen sekä itsenäistyminen vanhemmista. Sosiaalisen vahvistamisen tulisi perustua monien eri yhteistyötahojen mo-

nihallinnolliseen yhteistyöhön. Keskeisinä tukitoimina ovat nuorten työmarkkinoille pääsyn edistäminen, koulutus- ja työuran tukeminen, vapaa-ajan toiminnot sekä erilaiset perhe- ja vertaistukimuodot. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2005, 31.)

Syrjäytyminen käsitteenä on hyvin kiistanalainen – moniarvoinen, tulkinnanvarainen ja normatiivinen – käsite ja siihen liittyy paitsi hallinnollisia ja empiirisiä, mutta myös metodologisia ja eettisiä haasteita. Syrjäytymisen käsite ei voi perustua vain tilastoihin ja näkyviin tuloksiin, vaan syrjäytyminen on tarpeen nähdä myös kulttuurisena arvokysymyksenä: mitä arvotamme tärkeäksi ja miksi näin teemme? Syrjäytymisvaaraa selvitetessä ja hyvinvoinnin seuranta- ja vaikuttavuuden arviointijärjestelmiä parannettaessa on jouduttu usein kysymään, mihin ilmiötä koskeva tietäminen oikeastaan lopulta perustuu ja mitä voidaan lukea indikaattoreista ja mitä tilastoista, ja milloin on syytä puolestaan kuulla ja nähdä nuorten arkea laadullisin keinoin. Pohdintaa jatkaakseen on tärkeää pohtia myös sitä, milloin syrjäytymisvaara muodostuu yhteiskuntapoliittiseksi ongelmaksi ja mistä lasten ja nuorten syrjäytyminen johtuu: yhteiskunnan tiedonkeruujärjestelmistä vai yhteiskunnasta, sosiaalisista yhteisöistä, koetusta hyvästä elämästä vai objektiivisin mittarein osoitetusta hyvinvoinnista? Merkittävä kysymys on myös se, millä mittareilla syrjäytymistä ja sen syitä voidaan oikeastaan mitata: käynneillä, kestolla, euroilla, subjektiivisilla kokemuksilla, asiakaspalautekyselyillä, asiassa osallisten toimijoiden välisen dialogin avulla? (Suurpää 2009, 4.)

Vastaanottokeskuksen asukkailla on suuri syrjäytymisen riski, sillä heillä ei käytännössä ole minkäänlaisia kontakteja kantaväestöön sekä heidän päivittäiset aktiviteetit ovat erittäin vähäisiä. Vapaa-ajan informaatiokansion avulla, asukkailla on mahdollisuuksia vapaa-ajan toimintoihin ja sitä kautta myös kontakteihin kantaväestön kanssa. Informaatiokansio tukee omalta osaltaan sosiaalista vahvistamista ja tiedon avulla luo asukkaille mahdollisuuksia harrastaa vapaa-ajallaan valitsemaansa toimintamuotoa sekä myös sitä kautta tutustua muuhun seudulla asuvan väestöön.

Syrjäytyneinä pidetään yleisesti sellaisia henkilöitä, jotka eivät kykene täysipainoisesti osallistumaan talous-, yhteiskunta- ja siviilielämään ja joiden tulot sekä henkilökohtaiset, perheen ja kulttuuriset resurssit ovat niin mitättömät, että he eivät kykene nauttimaan elintasosta, jota heitä ympäröivässä yhteiskunnassa pidetään hyväksyttävänä

ja normaalina. Syrjäytyminen voidaan siis määritellä taloudellisten resurssien puutteen, yhteiskunnasta eristymisen sekä kansalais- ja sosiaali oikeuksien rajallisuuden yhdistelmäksi. Kyseinen käsite on useissa yhteiskunnissa suhteellinen ja kuvaa yhteiskunnallisten ja taloudellisten tekijöiden kasautumista ajan mittaan. Syrjäytymistä voivat edistää erilaiset ongelmat, jotka voivat liittyvät työntekoon, opetukseen ja elintason, terveyteen, kansallisuuteen, huumeidenkäyttöön, sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen ja väkivaltaan. (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, 2010.)

Kulttuurierojen ja kansalaisuuden puuttumisen vuoksi keskuksen asukkaat ovat juuri sitä kohderyhmää, joilla on riski eristäytyä yhteiskunnassa niin taloudellisten kuin sosiaalisten resurssien puutteen vuoksi. Lisäksi elintaso on yksi tekijä mikä voi edistää syrjäytymistä ja siitä aiheutuvia ongelmia. Tiedon lisäämisellä ja vapaa-ajanvietto- sekä harrastusmahdollisuuksista tiedottamalla pysytään ehkäisemään asukkaiden syrjäytymistä sekä lisäämään heidän sosiaalisia resurssejaan. Lisäksi informaatiokansiolla on varmasti positiivisia vaikutuksia heidän sosiaalisen elintason ja elämänsisältöön. Ennaltaehkäisevätyö parantaa asukkaiden mahdollisuuksia sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan, lisäksi mahdollisimman normaali elämä vastaanotto-keskuksessa ja sen ulkopuolella edesauttaa sitä, etteivät kotimaan tapahtuman vaikuttaisi jokapäiväiseen elämään.

Sosiaalisten ongelmien helpottamiseen tähtääviin pedagogisiin strategioihin sisältyy useimmiten ylisukupolvinen näkökanta, jossa ongelmien syntyä, ilmenemismuotoja, vaikutuksia sekä ratkaisemista tarkastellaan sukupolvien rajat ylittävällä näkökannasta pitkällä aikavälillä. Kyseinen ajattelumalli vahvistaa omalta osaltaan perhekeskeistä suuntautumista sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa ja toiminnassa. Itsekasvatuksellisten prosessien käynnistäminen ja vahvistaminen sekä auttaminen yksilöiden elämässä että yhteisöissä ovat sosiaalipedagogisen työskentelyn periaatteita ja tavoitteita. Useimmiten niihin myös lisätään ihmisten aktivointi ja rohkaiseminen realistiseen toimintaan omien elinolosuhteidensa kehittämiseksi sekä arjen ongelmien kohtaamiseksi ja ratkaisemiseksi, kannustaminen itsenä kehittämiseen sekä itsetoteutuksen esteenä olevien tekijöiden pois raivaamiseen. (Kurki & Hämäläinen 1997, 15, 18-19.)

Asukkaiden vapaa-ajanviettotapojen vähäisyys ei siis johdu aktiivisuuden puutteesta vaan kielimuurista, joka on esteenä itsensä kehittämislle. Informaatiokansion avulla luodaan niitä mahdollisuuksia, jotka ovat olleet esteenä itsetoteutukselle ja itsensä kehittämislle. Tällä pystytään vaikuttamaan myös siihen, etteivät Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaat laitostuisi, vaan hankkisivat normaalia elämänsisältöä.

3.3 Osallisuus

Osallisuus tarkoittaa yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Se viittaa yksilön mahdollisuuteen kiinnittyä eri vaiheissa elämänhallinnan ja elämisen laadun kannalta tärkeisiin yhteiskunnallisiin instituutioihin, toimintajärjestelmiin sekä kulttuurimuodostuksiin. Osallisuus on välttämätön osa yksilön elämänhallintaa ja ilman sitä yksilön yhteiskunnallinen subjektius ei voi kehittyä. (Hämäläinen 1999, 106.) Laaja-alaisesti ymmärrettynä osallisuus tarkoittaa yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuuden rakentuminen on puolestaan sellaista toimintaa, joka edellyttää yhteisöltä jäsentensä huomioonottamista ja jäseniltä aktiivista mukaan tulemistä. (Oranen 2007, 5.) Mahdollisuus olla osallisena ja mukana omien ja yhteisten asioiden käsittelyssä itselle merkittävissä yhteisöissä on ratkaisevaa ihmisen identiteetin kehitymisessä. Osallistuminen perheensä, sukunsa, asuinalueensa ja muiden elämänpäiiriin kuuluvien yhteisöjen elämään ja toimintaan antaa yksilölle mahdollisuuden rakentaa ymmärrystä siitä, kuka minä olen, mihin minä kuulun ja miten minä elän. (Bardy, Salmi & Heino 2001, 125).

Osallisuuden avulla pystytään lisäämään Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaiden kulttuurin kuulumisen tunnetta. Vaikka Suomi, Suomen kulttuuri ja kieli ovat heille vieraita, on tärkeää pyrkiä mahdollisuuksien mukaan lisäämään kuulumisen tunnetta, etteivät asukkaat koe olevansa irrallaan, ilman tulevaisuuden toivoa ja tietoa siitä, kuka on, mihin hän kuuluu ja kuinka hänen kuuluisi elää. Perheen ja työn merkitys sopeutumisessa yhteiskuntaan on julkisesti tiedossa, mutta merkittävää on myös nostaa ilmi vapaa-ajan ja harrastusten merkityksestä elämänsisällön tuottajana ja osallisuuden lisääjänä.

Monietnisessä, monikulttuurisessa ja myös moniarvoisessa yhteiskunnassa erilaiset integraatio- ja identiteetti-ongelmat korostuvat. Ihmisten auttaminen työstämään ja

kohtaamaan niitä vaatii strategioiden ja työmuotojen monipuolista kehittämistä ja kunkin erityisryhmän tarpeiden huomioonottamista. Mielenkiinto suuntautuu myös kysymykseen siitä, miten ihmisten yleensä on mahdollisuutta elää erilaisten epävaikauksien paineessa ja välttää syrjäytyminen eri muodoissaan. Työn ydin on kuitenkin edelleen se, että heikoimmassa asemassa oleville tarjotaan mahdollisuuksia siedettävämpään arkeen, yhteenkuuluvuuden kokemiseen, omaehtoiseen elämään, aktiiviseen itsensä toteuttamiseen sekä osallisuuteen ja osallistumiseen. Yhteiskuntaan kiinnittyminen, osallistuminen ja osallisuus vaativat riittävän yhteiskunnallisen subjektuuden ja identiteetin kehittämistä siten, että yksilö luo henkilökohtaisen suhteen siihen yhteiskuntaan, jonka jäsen hän on. Suhde luodaan myös niihin instituutioihin, jotka ovat yksilön yhteiskunnallisen osallisuutensa ja osallistumisensa, integroitumisensa ja elämönhallintansa kannalta merkittäviä. (Hämäläinen 1999, 74, 79.)

Vastaanottokeskuksessa asuvat ihmiset ovat varmasti yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa olevia. Heillä ei ole omaehtoista ja aktiivista elämää, jossa he oikeasti itse voivat olla ensisijaisina vaikuttajina. Prosessin kesto on pitkä ja epävarmuus tulevaisuudesta ja kohtalostaan on läsnä päivittäin. On tärkeää pystyä tarjoamaan heille edes hieman parempia mahdollisuuksia siedettävämpään arkeen, omaehtoiseen elämään sekä aktiiviseen osallisuuteen ja osallistumiseen. Ei riitä, että yhteiskunta tarjoaa heille asuinpaikan laitoksesta, joka pahimmillaan laitostaa asukkaita ja vähentää heidän omaehtoista aktiivisuuttaan. Merkittävää on myös kokemukset oman elämän hallinnasta ja mahdollisuudesta vaikuttaa siihen.

Jotta yksilö kiinnittyy riittävästi yhteiskunnan vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen, on yksilön voitavat toteuttaa itseään yhteiskunnassa. Tämä ei kuitenkaan edellytä kaiken sen varauksetonta hyväksymistä, mitä sosiaaliseen järjestykseen kuuluu. Integraatio ei siis merkitse kaikkien yhteiskunnallisten epäkohtien hyväksymistä vaan kykyä toimia yhteiskunnassa ja sen instituutioissa. Tämä ilmenee siis esimerkiksi opiskeluna, itsensä kehittämisenä, ponnisteluna ammatillisesti, tyydyttävinä ihmissuhteina, kykynä elää toisen ihmisen kanssa, osallisuutena elämänlaadun ja elämönhallinnan kannalta merkityksellisissä yhteisöissä. Tällaisen katsotaan kuuluvan normaaliin elämäntapaan. (Hämäläinen 1999, 80.) Myös Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkailla on oikeus tähän. Infokansion toteutuminen on pieni askel oikeaan suuntaan, mutta pienistä puroista, syntyy lopulta suuri virta.

3.4 Yksilön hyvinvointi ja mielenterveys

Ihmisellä on koko elämänsä ajan voimakas tarve läheisiin ihmissuhteisiin ja näin myös aikuiset tarvitsevat ystäviä ja tovereita, joiden kanssa heillä on mahdollisuus tyydyttää emotionaalisia ja sosiaalisia tarpeitaan. Sosiaalinen kanssakäyminen on pääasiallisesti varsin monimutkaista osallistumista useiden ihmisten väliseen toiveiden, odotusten sekä tavoitteiden verkostoon, jossa kuitenkin keskeistä on se, missä määrin ihminen kokee itsensä hyväksytyksi ja sitä kautta tilanteen turvalliseksi. Ihmisellä on kaipuu inhimilliseen kiintymykseen toista ihmistä kohtaan eli läheiseen ystävyyteen. Ystävyyteen kuuluvat vastavuoroiset kiintymyksen, mieltymyksen, yhteenkuuluvuuden, samaistumisen, uskollisuuden, luottamuksen ja rehellisyyden tunteet. Läheisen ystävyyden lisäksi ihmisellä on tarve hyvien ystävien ja tovereiden muodostamaan sosiaaliseen verkostoon, jossa voi tehdä sosiaalista vertailua, kokea ryhmään kuulumista, hyväksyntää, ymmärrystä sekä saada virikkeitä ja ajanvietettä. (Aho & Laine 1997, 157-158, 163.)

Puuttuvat sosiaaliset suhteet ja sitä kautta yksinäisyys ovat monelle ihmiselle vakava mielenterveyden uhka. (Emt. 182.) Maailman terveysjärjestö määrittelee ihmisen mielenterveyteen kuuluviksi fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tarpeiden riittävän toteutumisen. Yksilön psyykinen hyvinvointi on usein tavoin sidoksissa ihmisen kokonaistilanteeseen. Mielenterveydelle biologista pohjaa luovat elimistön kunto ja sen toiminnot. Yksistään geenit määräävät jo paljon: persoonallisuuden biologisesta kehityksestä, kypsymisestä ja vanhemmilta perittyjä ominaisuuksia. Perityt ominaisuudet voivat ilmentyä myös erilaisina sairauksina. Ihmisen ruumis ja mieli ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa keskenään ja se näkyy esimerkiksi siinä, että häiriö jommankumman toiminnoissa voi aiheuttaa usein häiriöitä myös toisessa. (Kyyrönen, Mäenpää & Pohjanvirta-Hietanen 1995, 43.)

Vastaanottokeskuksen asukkailla on hyvin vähän sosiaalista kanssakäymistä kantaväestöön kuuluvien ihmisten kanssa. Keskuksessa asuvat kommunikoivat keskenään, mutta selkeää tarvetta on myös tutustua kantaväestön edustajiin. Asukkaiden tutustuminen suomalaisiin on hankalaa, mutta halu saada kontakteja on suuri. Merkittävänä asiana on se, että saataisiin kontakteja keskuksen ulkopuolella ja mahdollisuus harjoitella suomen kieltä. Lisäksi tutustuminen kantaväestöön varmasti lisäisi

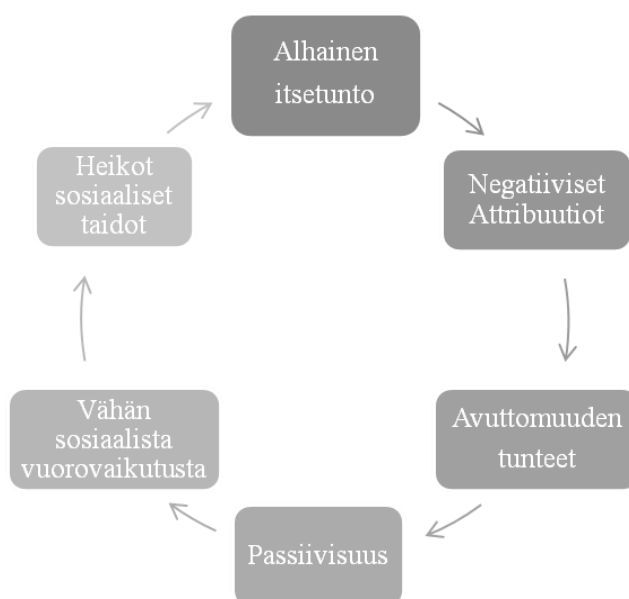
sopeutumista uuteen kulttuuriin ja kieleen, kun asukkailla vain olisi mahdollisuuksia nähdä suomalaista kulttuuria ja ymmärtää sitä paremmin sosiaalisten suhteiden kautta. Infokansion avulla löydettävät vapaa-ajanviettotavat edesauttavat sosiaalisten suhteiden luomista ja oman paikan löytämistä yhteiskunnastamme.

Mielenterveyteen vaikuttavat myös muut useat osatekijät. Esimerkiksi yksilön henkinen ja aineellinen ympäristö siis se missä ihminen elää, on erittäin vaikuttava tekijä yksilön mielenterveydessä. Se miten ympäristö tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia mielekkääseen toimintaan, aistien ja kykyjen käyttöön, harrastuksiin ja töihin ja miten ihminen niitä käyttää on merkityksellistä. Myös yksilön oma motivaatio, toisten ihmisten tuki ja kannustus sekä kontaktit toisiin ihmisiin vaikuttavat mielenterveyteen. Virikkeellinen ympäristö edes auttaa siihen että ihminen pysyy virkeänä ja kehittyvänä. Ympäristössä vallitsevat olosuhteet eivät kuitenkaan aina ole yksilön säädeltävissä. Erilaiset luonnonmullistukset, taloudelliset vaikeudet, onnettomuudet, sairaudet ja läheisten ihmisten kuolema lankeavat yksilön kestettäväksi ilman ennakkovaroitusta. Tällaisessa tilanteessa yksilön henkiselle kestokyvyille sekä selviämiselle voi toisten ihmisten tuki ja apu olla ratkaiseva tekijä. (Kyyrönen, Mäenpää & Pohjanvirta-Hietanen 1995, 43.)

Yksinäisyys voidaan määritellä subjektiivisesti koetuksi tyytymättömyydeksi olemassa oleviin sosiaalisiin suhteisiin. Yksinäisyys on yksinäisyystutkimuksessa koettu epämiellyttäväksi ja ahdistavaksi psyykkiseksi kokemukseksi, joka on täysin riippumaton siitä, onko ihminen fyysisesti yksin. Selkeä sosiaalisten verkostojen puuttuminen tai niihin tyytymättömyys johtaa sosiaalisen yksinäisyyden kokemiseen. Useimmiten esiintyvä selkeä ulkoinen syy yksinäisyyteen on olemassa olevan hyvin tärkeän sosiaalisen suhteen katkeaminen. Katkeamisen syynä voi olla elinolosuhteiden muutos, kuten muuttaminen tai kuolema. (Aho & Laine 1997, 182-185.)

Yksinäisyyden tunteita ovat epätoivoisuus, depressio, sietämätön ikävystyneisyys, itsevähättely ja ympäröivän maailman kokeminen merkityksettömäksi. Yksinäisyyden umpikuja (Kuvio 6) muodostuu siitä, kun yksinäiset ihmiset kokevat, etteivät he ole sosiaalisilta taidoiltaan kyvykkäitä ja tällöin he pitävät sosiaalisten tilanteiden luomista turhana ja luopuvat vuorovaikutustilanteista tai välttelevät niitä. Vähäinen sosiaalinen itsearvostus sekä siihen liittyvät ”non-self –serving” attribuutiotavat johtavat lopulta

umpikuojaan. Tällöin vähäinen sosiaalinen itsearvostus, passiivisuus, eristäytyminen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen vähäisyys vähentää mahdollisuuksia kehittää sosiaalisia taitoja. (Aho & Laine 1997, 190, 193.)

Kuvio 6. Yksinäisyyden umpikuoja. (Aho & Laine 1997, 193.)

Ihmiset viestivät ja kommunikoivat tyydyttääkseen sekä yksityis- että työelämänsä tarpeita. Jokainen yksilö haluaa tulla hyväksytyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi ja tahtoo hoitaa tehtävänsä ja saavuttaa asetetut päämäärät. Yksi viestinnän suurimpia merkityksiä on siinä, että se auttaa ihmisiä hyväksymään sekä itsensä, toisensa sekä ryhmänsä ja yhteisönsä. Viestinnän avulla annetaan tietoja, huvitetaan ja taivutellaan. Kaiken tuon voi tehdä sekä kirjallisesti, suullisesti tai sanattomasti. Nonverbaalisia viestejä ovat eleet, ilmeet, liikkeet, tuoksut, esineet, pukeutuminen sekä kaikki mahdolliset muut merkit, symbolit ja käyttäytyminen. (Alajärvi, Herno, Koskinen & Yrttiaho 2004, 49.)

Infokansion tuoma tietous vapaa-ajanviettomahdollisuuksista vaikuttaa varmasti asukkaiden itsetuntoon ja sosiaalisiin taitoihin. Mieleisen harrastuksen löytäminen ja sitä kautta mahdollisesti solmitut sosiaaliset suhteet auttavat positiivisesti yksilön jakamiseen. Elämän sisällön lisääntyminen, uudet kontaktit ja vastaanottokeskuksen ulkopuolinen elämä vaikuttaa asukkaaseen ja tekevät raskaasta turvapaikkaprosessista edes vähän mielekkäämmän ja elämästä siedettävämpää. Lisäksi ennaltaehkäisevän työn merkitys on tärkeää huomioida. Jos tilanteeseen ja yksilön yksinäisyyteen puututaan ajoissa, ei negatiivista kierrettä pääse syntymään. Vastaanottokes-

kuksen asukkaat ovat eräänlaisessa muutoksen tilassa, josta suunta on joko ylös- tai alaspäin. Tarjoamalla heille mahdollisuuksia niin normaalin elämään kun vain mahdollista, edesautamme elämän suunnan pysymistä positiivisessa suunnassa.

3.5 Yhteiskunnan hyvinvointi

Ihmisten yksilöllinen ja myös yhteisöllinen elämä edellyttää sosiaalisia rakenteita mutta niiden järjestymisen muodot ovat muuttuvia. Erilaisten sosiaalisten rakenteiden muotojen ja sisältöjen kautta syntyvät erilaiset yhteiskunnat. Jokainen yksilö syntyy olemassa olevaan yhteiskuntaan tai muuttaa siihen sekä omalla toiminnallaan myös osallistuu yhteiskunnan rakentamiseen, muuttamiseen sekä säilyttämiseen. Yhteiskunnan jatkuvuuden turvaaminen, yksilöiden sosialisatio ja kulttuuriperinnön siirtäminen ovat toisiinsa yhteydessä olevia keskeisiä elementtejä luotaessa ja ylläpidettäessä yhteiskunnallista kiinteyttä ja eheyttä. (Antikainen, Rinne, Koski 2000. 16, 152.)

Syrjäytyminen nähdään osana myös yhteiskunnallista prosessia. Se on osana yhteiskunnallisten muutosprosessien aiheuttamia kriisejä. Yhteiskunnassa tapahtuvat kulttuurikriisit, rakennemuutokset, talouselämänkriisit, ideologioiden murrokset ja arvokriisit ovat hyvin laajoja prosesseja, joiden yhteydessä syrjäytymistä esiintyy. Tällaisessa tapauksessa syrjäytyminen liitetään osaksi yhteiskunnallista ja kulttuurista muutosprosessia ja siten myös laajennetaan selityspohjaa moniongelmaisesta tai syrjäytyvästä yksilöstä tuottaviin yhteisöllisiin mekanismeihin. Syrjäytyminen nähdään siis myös osana vieraantumista valtakulttuurin arvo- ja normijärjestelmistä ja sitä kautta myös hyväksyttävistä toimintatavoista tai jonkin vallalla olevan elämänmuodon ihanteista. Syrjäytyminen edustaa siis osittain myös vastakulttuuria ja vaihtoehtoa.(Siljander & Ulvinen 1996, 8.)

Jos mahdollinen yhteiskunnallinen syrjäytyminen voidaan pysäyttää tai kokonaan ehkäistä vastaanottokeskuksen asukkailla jo turvapaikkaprosessin aikana, on heillä huomattavasti paremmat mahdollisuudet sopeutua yhteiskuntaamme. Lisäksi syrjäytymisen ehkäisy vähentää myös terveydenhoitokuluja ja lisää yhteiskunnallista hyvinvointia. Infokansion avulla voidaan osaltaan vaikuttaa siihen, ettei vastaanottokes-

kuksen asukkaat vieraannu valtakulttuurista ja tutustuvat paremmin maassamme vallitsevaan arvokulttuuriin ja normijärjestelmiin. Tällöin he saavat tietoutta yhteiskuntamme toimintatavoista sekä suomalaisuudesta yleisesti.

Nyky-yhteiskunta asettaa jäsenilleen uudenlaisia vaatimuksia. Perinteisten sosiaalisten rakenteiden hajotessa useanlainen epävakaas sävyttää ihmisen elämää. Tärkeä kysymys on se, kuinka voidaan auttaa niitä yhteiskunnan jäseniä, jotka eivät jostain syystä saavuta tarpeellisia ammatillisia valmiuksia ja sitä kautta syrjäytyvät myöhäismodernin yhteiskunnan työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta. Tärkeää olisi mahdollisuuden luominen täyspainoiseen elämään ja samalla myös yhteiskunnalliseen osallistumiseen silloinkin, kun koulutus- ja ammattiura on melko pysyvästi katkennut. Lisäksi keskeistä on vahvistaa sellaisia yhteisöllisyyden muotoja, jotka auttavat työelämän ulkopuolelle joutuneita kohtaamaan toisia ihmisiä, välttämään passivoitumista ja eristäytymistä, ylläpitämään sosiaalisia suhteita sekä tekemään mielekkääksi kokemiaan asioita yhdessä toisten ihmisten kanssa. Lisäksi tämä auttaa rakentamaan positiivista identiteettiä ja samalla antaa mahdollisuuden vaikuttaa tietoisesti oman elämän kulkuun. (Hämäläinen 1999, 88-90.)

Työelämän ulkopuolelle ajautuneita jäseniä pyritään usein aktivoimaan erilaisin työllistämiskeinoin sekä koulutuksin. Kuitenkin liian vähän tuodaan esille myös vapaaajan ja harrastusmahdollisuuksien vaikutuksesta yksilön elämään ja elämisen mielekkyyteen. Myös vapaa-ajan merkitys yksilön identiteetin rakentamisessa on merkittävää ja tärkeää olisi nähdä myös vapaa-ajan aktiviteetit tärkeinä yhteisöllisyyden vahvistamisen muotoina. Lisäksi vastaanottokeskuksen asukkaiden on yleisesti hankala löytää työtä turvapaikkaprosessin ajan, joten elämän mielekkyyden ja sisällön löytyminen keskittyy mitä lisääntyvässä määrin vapaa-ajanviettoon liittyviin toimintoihin.

3.6 Yhteisöjen ja sosiaalisten verkostojen merkitys yksilölle

Syrjäytyminen ja huono-osaisuus ovat yhteiskunnallisia ilmiöitä, jotka liittyvät aina yhteiskuntamme sosiaalisiin rakenteisiin. Kun etsimme keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn ja lievittämiseen, on myös välttämätöntä huomioida paitsi yhteiskunnan raken-

teen, myös ihmisen yhteisöllisyys. Yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin, joissa ihmiset rakentavat identiteettiään, ylläpitävät elämänlaatua sekä myös saavuttavat jokapäiväisessä elämässä tarvittavia valmiuksia keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Yhteiskunnan rakenteisiin vaikuttaminen kuuluu politiikan piiriin, kun pedagoginen vaikuttaminen taas tapahtuu ensisijaisesti yhteisöissä ja yhteisöjen kautta, erityinen huomio kiinnittyy vuorovaikutussuhteiden pedagogiseen laatuun. (Hämäläinen 1999, 15.)

Ihmisten yhteenliittyminä ryhmät ovat kulmakivenä yhteiskunnan sosiaalisen järjestyksen ja yksilön sosialisoinnin perustan muodostamisessa. Ryhmät toimivat yksilön ja yhteiskunnan suhteen välityksinä. Pelkästään ryhmään kuulumisen itsessään motivoi yksilön elämää ja sen kasvua. Yhteisöön kuulumisen antaa yksilölle uusia toiminnan ja ajattelun muotoja, erilaisia kokemuksia sekä tapoja, joiden merkitys riippuu siitä, kuinka vahvasti henkilö sitoutuu tiettyyn yhteisöön ja mikä on hänen asemansa yhteisössä. Sosialisointiprosessin kannalta ryhmät ovat erittäin tärkeitä yksilön sosiaalisia tiloja. (Antikainen, Rinne & Koski 2000, 18.)

Infokansiosta löytyvien aktiviteettien avulla asukkailla on mahdollisuuksia löytää erilaisia harrastuksia ja saada sitä kautta uusia sosiaalisia ryhmiä ja yhteisöjä elämäänsä. Useimmat heidän nykyisistä yhteisöistään ovat vastaanottokeskuksen sisäisiä ryhmiä, joihin harvemmin kuuluu kantaväestöä. Uusien sosiaalisten tilojen luominen ja löytäminen parantaa näin ollen yksilön elämää ja sen kasvua. Oman sosiaalisen paikan löytäminen yhteiskunnassa on tärkeää myös vastaanottokeskuksen asukkaille ja luo osaltaan myös turvallisuudentunnetta turvapaikkaprosessin ajan.

Yhteiskunta muodostuu erilaisten rakenteellisten ehtojen mukaan. Näitä rakenteellisia ehtoja ovat kulloinkin vallitsevat arvot, normit, tavat ja henkiset ajattelurakenteet sekä myös taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset haasteet, jotka ohjaavat yksilön kasvattamisen ja kouluttamisen käytäntöjä. Periaatteessa kasvatus siis on ihmisen sosiaalistumista siihen fyysiseen ja henkiseen kulttuuriympäristöön, jossa yksilö elää. Sosialisointiprosessi tarkoittaa yksilön kehityksen kahta eri ulottuvuutta. Ensinnäkin, kasvua kykeneväksi elämään toisten kanssa yhdessä kulttuurin ajattelu- ja toimintatavat sisäistäneenä, sekä toisekseen yksilön kasvuun kykenevänä muokkaamaan niitä aktiivisesti minuudesta tietoisena, omia taipumuksiaan ja kykyjään kehittäväksi yksilönä. Sosialisointiprosessi jatkuu koko yksilön eliniän, eikä ihminen ole mis-

sään vaiheessa elämäänsä niin valmis, ettei hänen täytyisi pohtia suhdettaan toisiin ihmisiin, arvoihinsa, ajattelutapoihinsa sekä ympäröivään maailmaan. (Emt. 35.)

Sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu keskuksen asukkailla nimenomaan uuden ympäristön ja uusien arvojen myötä. Muutto uuteen maahan, jossa on täysin erilainen kulttuuri- ja arvopohja vaikuttaa varmasti yksilön sosialisatioprosessin kulkuun ja kehitykseen. Mahdollisuuksien luominen kulttuuriin tutustumiseen ja yhteiskunnan käytäntöjen oppimiseen parantavat yksilön kykyä pohtia omaa suhdettaan arvoihin, ympäröivään maailmaan ja toisiin ihmisiin. Aktiviteettien ja oman tilan löytäminen yhteiskunnassa vaikuttaa myös asukkaiden kykyyn sisäistää suomalaisen kulttuurin ajattelu- ja toimintatavat sekä myös mahdollisuuksia kehittää itseään yksilönä.

Yhteiskunnan sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteet asettavat ne määritelmät, joiden mukaan tiettyyn kulttuurin syntynyt ihminen tulee sekä kulttuurinsa jäseneksi että myös omaksi itsekseen. Ihmisestä tulee yksilö biologisesti, psykologisesti ja sosiaalisesti. Nykyisin korostetaan yksilön omien toimien merkitystä sekä hänen asennoitumista yksilön sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnallisen menestymisen perustana. Yhteiskunnan eri rakenteet sanelevat hyvin pitkälle ihmisen elämänkehyykset sekä keskiverron elämän mahdollisuudet. Rakenteet eivät kuitenkaan tee ihmisistä sätkynukkeja, vaan ihmiset antavat merkityksiä sekä tekevät valintoja tietojensa ja oppimansa pohjalta. (Emt, 10, 38.)

Pehkosen (2006) mukaan nimenomaan sosiaalisten suhteiden ja erilaisten verkostojen merkitys maahanmuuttajille on merkittävää. Tutkimuksessa tuli ilmi, että sosiaalisen verkoston sosiaaliset suhteet antoivat maahanmuuttajille henkistä tukea, palveluja, tietoja, uusia ihmissuhteita ja materiaalista apua. Heti maahanmuuton jälkeen maahanmuuttajat kokivat oman maan kansalaiset tärkeiksi ja heillä oli suure tarve olla tekemisissä heidän kanssaan. Sosiaalisten suhteiden rakentumiseen ja sosiaalisten verkostojen syntyyn olivat merkittävinä tekijöinä kyläily, vapaa-ajan harrastukset, uskonto, naapuruus sekä työpaikka. Erilaiset yhdistykset muodostavat tärkeän siteen maahanmuuttajille sekä omaan etniseen ryhmään, toisiin maahanmuuttajiin kuin myös valtakulttuuriin. (Pehkonen 2006, 68-70.)

Vastaanottokeskuksen asukkaat ovat juuri Pehkosen mainitsemissa tilanteissa. Suurin osa heidän kontakteistaan ja sosiaalisista suhteistaan on entisessä asuinmaassa. Elämän keskeisimmät roolit ovat hävinneet ja heillä on jäljellä hyvin vähän siitä elämästä, mihin he ovat tottuneet. Joten merkittävää on korostaa ja parantaa niitä vaikuttamisen mahdollisuuksia ja elämän keskeisiä asioita. Vapaa-ajan suuri määrä vaikuttaa luontevasti siihen, että vapaa-ajan vietto ja siihen tarjoutuvat mahdollisuudet ovat merkittävässä roolissa keskuksen asukkaiden elämässä.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa erittelen niitä valintoja, joita olen tehnyt infokansiota toteuttaessa. Tuon esille niitä syitä, miksi olen valinnut kyseiset aihepiirit infokansioon ja syyt myös siihen, miksi infokansio on toteutettu juuri kyseisellä tavalla. Käsittelen luvussa myös kansion lopullista toteutusta ja kuinka siinä onnistuttiin.

4.1 Infokansion tehtävä ja tarkoitus

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakouluissa vaihtoehtoinen opinnäytetyön toteutuksen muoto tutkimuksellisen opinnäytetyön rinnalla. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tavoitellaan ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan opastamista, ohjeistamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toteutustapana voi olla esimerkiksi kirja, vihko, kansio tai opas. Opinnäytetyön tarkoituksena on olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu sekä myös riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on keskeistä ja myös suositeltavaa, että opinnäytetyöllä olisi toimeksiantaja. Lisäksi työelämästä saatu opinnäytetyönaihe tukee myös ammatillista kasvua. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9-10, 16-17.)

Säkinen (2009) toteaa tutkimuksessaan, että Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkailla on halua erilaiseen toimintaan mukaan. Merkittävimpana motiivina on suomen kielen ja kulttuurin tuntemus sekä yhteiskuntaan mukaan pääseminen. Li-

säksi ohjattuun vapaa-ajan toimintaan osallistuminen ei ole yleensä kuulunut turvapaikanhakijan arkeen ja etnisen taustan toimintatapoihin, joten myös sen vuoksi turvapaikanhakijat tarvitsevat kontakteja vastaanottokeskuksen ulkopuolisiin ihmisiin ja kantaväestöön, jotta sopeutuminen uuteen asuinmaahan olisi helpompaa. (Säkinen 2009, 40.)

Infokansion tehtävänä onkin lisätä Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaiden tietoutta niistä harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksista mitä Kontiolahden kunnan ja Joensuun seudun alue heille voisi tarjota. Kirjallinen toteutus on hyvä toteutuksen muoto, koska tietous varmasti siirtyy myös tuleville turvapaikanhakijoille. Välttämättä puhutun tiedon siirtyminen ja luotettavuus ei ole yhtä korkeatasoista kuin painetun tiedon. Näin ollen, myös tulevaisuudessa asukkailla on mahdollista saada tietoutta niistä palveluista joita alueella on tarjolla.

Infokansio parantaa omalta osaltaan asukkaiden aktiivisuutta ja uskallusta osallistua erilaisiin vapaa-ajanviettotapoihin. Lisäksi infokansio auttaa myös vastaanottokeskuksessa työskentelevien työntekijöiden arkea. Itse keskuksessa työskennelleenä tiedän, että keskuksen asukkaat kääntyvät usein tiedon puutteessa työntekijöiden puoleen. Nyt työntekijöille onkin olemassa tarkka kansio siitä, millaisia palveluita ja harrastusmahdollisuuksia alueella on ja heillä on myös yhteystiedot helposti saatavilla. Näin kansion toteutus helpottaa myös työntekijöiden tiedonetsintää ja mahdollisesti parantaa myös työntekijöiden tietoutta erilaisista alueen palveluista.

4.2 Infokansion sisältö ja ulkoasu

Infokansion sisällön koostamisessa tein yhteistyötä Kontioniemen vastaanottokeskuksen työntekijöiden kanssa. Etukäteen listasin paperille niitä palveluja, lajeja ja paikkoja, mitä kansiossa ajattelin esitellä. Paperi oli nähtävillä vastaanottokeskuksen taukuhuoneessa kahden viikon ajan, jolloin työntekijöillä oli mahdollisuus lisätä sinne ideoita ja ajatuksia infokansioon lisättävästä tiedosta.

Infokansion suurin erillinen aihepiiri on liikunta ja urheilu. Tähän on olemassa useita eri syitä. Ensinnäkin, liikunta ja urheilu tarjoavat useita sellaisia eri liikkumisen muoto-

ja sekä urheilulajeja, joiden harrastaminen on joko ilmaista tai hyvin edullista. Vastaanottokeskuksen asukkaiden toimeentulotuki on summaltaan hyvin pieni, joten suuret kulut harrastuksissa eivät ole käytännössä mahdollisia. Tämän vuoksi liikunta ja urheilu –osio on hyvin kattava, sillä varmasti jokainen voi löytää sieltä itselleen sopivan lajin. Toisekseen liikunta ja urheilu -osioon on tehty myös selkeät lajikuvaukset niistä lajeista, joita infokansiosta löytyy. Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille ei välttämättä esimerkiksi termi ”hiihto” kerro yhtään mitään, joten tämän vuoksi infokansiosta löytyy jokaisen lajin lajikuvaus, jossa on selkeästi ja lyhyesti esitelty kyseisen lajin peruselementit.

Liikunta ja urheilu ovat hyvin merkityksellistä ja arvostettua nuorten maailmassa, korostetusti vielä poikien keskuudessa. Liikuntaan liittyy myös usein sosiaalinen motiivi, liikunta on väline kuulua ja liittyä johonkin ryhmään. Kasvu liikunnalliseen toimintakulttuuriin on osittain myös sosiaalistumisprosessi ja osaltaan oppimisprosessi. Lisäksi liikuntaa harrastavien yleinen minäkäsitys ja fyysinen pätevyys on todistetusti vahvempi kuin liikuntaa harrastamattomilla (Hakala, 1999, 102-104.) Näin ollen liikunta on siis oiva mahdollisuus ryhmäytyä ja luoda uusia kontakteja. Myös vastaanottokeskuksen asukkaille erilaiset liikuntamuodot ja urheilulajit ovat merkittävässä roolissa kontaktien luomiselle kantaväestöön.

Liikunta ja urheilu eri muodoissaan ovat siis yleensä melko edullista, mutta myös tapahtuu usein keskuksen ulkopuolella. Säkkinen (2009) tutkimuksessa tulikin ilmi, että asukkaat haluaisivat toimintaa keskuksen ulkopuolella, sillä he viettävät siellä suurimman osan ajastaan. (Säkkinen 2009, 32.) Näin ollen irtautuminen vastaanottokeskuksen arjesta ja siirtyminen harrastamaan keskuksen ulkopuolelle tuo asukkaille virikkeitä ja vaikuttavat myös mielenterveyteen. Myös Kontioniemen alueella on hyvät mahdollisuudet harrastaa erilaisia urheilumuotoja, kuten hiihto, uiminen, jalkapallo ja lenkkeily. Tiedon vieminen asukkaille edes auttaa sitä, ettei heidän tarvitse aina lähteä kaiken toiminnan vuoksi Joensuuhun.

Kulttuuri –aihepiirin toteuttaminen on myös tärkeää, sillä sitä kautta Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaat saavat lisätietoutta suomen kielestä ja kulttuurista. Sekä turvapaikanhakijat myös ymmärtävät paremmin niitä eroja, mitä he mahdollisesti löytävät suomalaisen kulttuurin ja oman kulttuurinsa välillä. Joensuun keskustan

alueella on hyvä kulttuuripalvelut ja rajavetona esittelyssä on palveluita lähinnä Joensuun keskustasta ja Kontiolahden keskustasta. Syynä tähän on asukkaiden hankala liikkuminen, sillä he ovat lähinnä julkisten kulkuneuvojen varassa. Kirjastopalvelut ovat tärkeitä ja kiinnostusta kirjastoihin on tullut asukkaiden puolelta suoraan.

Kotiseutu ympäristö ja kieli mielletään merkittäviksi asioiksi kuulumisen tunteen synnyttäjästä. Kuitenkin siteet joihinkin ympäristöihin eivät edellytä ainoastaan paikallaan pysymistä, vaan useisiin paikkoihin sitoutuminen samanaikaisesti on mahdollista. Kulttuuriympäristön merkitys konkretisoituu silloin, kun yksilö joutuu siitä luopumaan. Yhteenkuuluvuuden merkitykseen ja sen vahvistamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota kulttuurikasvatuksessa. Kulttuurikasvatuksessa yksilö nähdään monitahoisena ja koko elämänsä ajan eri kulttuuristen vaikutteiden kontekstissa. Identiteetit eivät ole valmiiksi annettuja, vaan ne rakentuvat ja koostuvat uudelleen tilanteesta riippuen. (Kalhama & Vartiainen 2006, 16-20.)

Kulttuuritoiminta ja –kasvatus näyttävät siis paitsi mahdollisuutena oman kulttuuriin harjoittamiseen myös yhdistävänä tekijänä tuottaessa oman kulttuuri piirteitä esille ja saataessa niille valtaväestön arvostusta ja hyväksyntää. Uudessa asuinmaassa, jossa eri kulttuurien edustajat eivät tunne toistensa kulttuureja, voi kulttuuritoiminta olla tärkeä väylä vähentää painetta kulttuureiden ja niiden edustajien välillä. (Kalhama & Vartiainen 2006, 48.)

Infokansion kulttuuri –osiossa esitellään vain suurimmat kulttuurin ja taiteen palvelut, sillä aiheita on pakko rajata jollain muotoa. Myös Monikulttuurisen toimintakeskus Vatakan toiminnan esittely oli merkittävää, sillä sen kautta asukkaat saavat yhteyttä muihin täällä asuviin ulkomaalaisiin sekä myös sisältöä elämään erilaisten kurssien ja koulutusten myötä. Tiedän, että useat asukkaat ovat löytäneet Vatakan toiminnan jo, mutta kaikilla tietoa ei ole hallussa. Lisäksi tätä kautta tieto menee nopeammin myös uusille keskuksen asukkaille.

Palveluissa keskitytään lähinnä Joensuun ydinkeskusta alueella toimiviin palveluihin. Osioista on tarkoituksella jätetty pois kokonaan esimerkiksi terveystalot ja muut sellaiset, mitkä vastaanottokeskuksen asukkaat automaattisesti saavat turvapaikka-

prosessin ajan. Palveluosio perustuu lähinnä sellaisiin palveluihin, mitä asukkaat käyttävät omalla vapaa-ajallaan, omasta tahdostaan. Kirpputoreista on asukkailta tullut paljon kyselyitä ja tässä infokansiossa esitelläänkin Joensuun suurimmat kirpputorit. Ja nimenomaan ne, jotka ovat lähellä Joensuun keskustaa.

Lapsiperheitä Kontioniemen vastaanottokeskuksessa on yleensä melko vähän, mutta siitä huolimatta infokansiossa esitellään palveluita myös lapsiperheille. Kansiossa on mainittu muutamia lapsille suunnattuja palveluita Joensuussa. Infokansion lopusta löytyy vielä yhdistysten tietoja ja hyödyllisiä Internet-osoitteita.

Infokansion kannen kuvat on valittu kiinnittämään katsojan huomion sekä myös kuvaamaan kuvallisesti sitä, mitä kansio pitää sisällään. Kuvat ovat siis aihepiiriltään vapaa-aikaan ja harrastamiseen liittyviä. Infokansiosta löytyy myös valokuvina kansiossa esitellyt paikat ja palvelut. Tämä sen vuoksi, että asukkaiden on helpompi löytää kyseinen rakennus, kun heillä on ennalta tietoa minkälaista kohdetta he etsivät. Tämä on osoittautunut hyödylliseksi keinoksi helpottaa asukkaiden löytämistä sinne rakennukseen tai yritykseen, mihin he ovat menossa. Kuvalliset kartat ovatkin käytössä Kontioniemen vastaanottokeskuksessa jo entuudestaan. Näin ollen valokuvien lisääminen infokansioon oli itsestäänselvyys.

4.3 Toteutuksen arviointi

Infokansio on työelämälähtöinen, toiminnallinen opinnäytetyö, jolla on myös toimeksiantaja, Kontioniemen vastaanottokeskus. Aiheen ja idean löysin osittain Säckisen (2009) opinnäytetyön kyselyiden pohjalta, sekä lopulta keksin itse toteuttaa infokansion asukkaiden tarpeeseen. Toteutuksen onnistumiseen vaikuttivat voimakkaasti sekä Säckisen opinnäytetyön pohjalta saatu tieto tarpeesta, oma kiinnostukseni monikulttuuriseen työhön ja nimenomaan halu parantaa Kontioniemen vastaanottokeskuksessa asuvien ihmisten vapaa-ajan vieton mahdollisuuksia.

Sisältö on kattava ja tulevaisuudessa keskuksen asukkailla on tietoutta vapaa-ajanviettomahdollisuuksista aiempaa huomattavasti enemmän. Toiminnallisena opinnäytetyönä toteutettu Vapaa-ajan infokansio Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaille on hieno jatkumo Säckisen toteuttamalle opinnäytetyölle ”Mielellään osal-

listutaan” Kontioniemen vastaanottokeskuksen somali- ja kurdiasukkaiden vapaa-ajanviettoiveiden kartoittaminen. Säkkinen toteuttaman kyselyn pohjalta vastattiin tarpeeseen mikä kyselyissä tuli ilmi, eli tuotettiin materiaali, josta asukkaat voivat saada lisätietoa vapaa-ajanviettomahdollisuuksista.

Infokansion sisältö on hyvin kattava ja valokuvat tuovat sekä tärkeää tietoa kohteista, mutta myös elävyyttä infokansion sivuille. Infokansion sisältö on monipuolinen ja tarjoaa varmasti jokaiselle vastaanottokeskuksen asukkaille jotakin tarpeellista tietoa. Aihepiirien kattavuudessa on otettu huomioon niin eri-ikäiset, eri sukupuolta olevat kuin eri kulttuurien ja uskontokuntien edustajat. Selkeät ja yksinkertaiset lajikuvaukset ja hyvät yhteys- ja hintatiedot ovat luettavissa infokansiosta helposti. Toteutuksessa on tarkoitus tulevaisuudessa kääntää kansio ainakin englannin kielellä ja toivottavasti myös jatkossa esimerkiksi arabian, soranin ja somalin kielille.

Kansio on työelämän kannalta erittäin merkittävä ja tärkeä. Monikulttuurisuuden lisääntyessä on merkittävää kiinnittää huomiota myös pakolaisten elämän sisältöön ja yleiseen jaksamiseen. Heidän arki vastaanottokeskuksessa eroaa hyvin paljon meidän käsitystä perusarjesta, jota itse elämme. Elämäisöllön tuottaminen ja heidän tarpeidensa huomioiminen yksilöllisesti edesauttaa heidän sopeutumistaan ja kotoutumistaan Suomeen. Vaikka vastaanottokeskuksen asukkaiden turvapaikkaprosessit ovat usein vielä kesken, ei se tarkoita ettei heidän elämänlaatua ja jaksamistaan täytyisi huomioida. Tasa-arvoinen ja kunnioittava kohtelu on meidän jokaisen oikeus ja näin ollen infokansion avulla uskon tekevänä merkittävää työtä keskuksen asukkaiden arjessa jaksamisen parantamiseksi ja heidän ihmisoikeuksien turvaamiseksi myös Suomessa.

5 LOPUKSI

Yksi matka on taas tullut tiensä päähän. Vielä kolme kuukautta sitten, en tiennyt tekevänä opinnäytetyötäni tästä aiheesta. Lopullisen aiheen varmistuminen tapahtui aiempien mutkien vuoksi yllättävän myöhään, mutta tämän mieleisempää opinnäytetyönaihetta en olisi voinut saada. Oma taustani Kontioniemen vastaanottokeskuksen

työntekijänä on ollut ratkaisevana tekijänä opinnäytetyöni aiheen löytymisessä ja siinä, millainen tästä lopulta tuli. Ymmärtämys keskuksen asukkaiden elämästä ja heidän tunteminen yksilöinä on edes auttanut työni kehitystä ja tuonut opinnäytetyön tekemiseen paloa. Aiheen henkilökohtaisen merkityksen vuoksi olen jaksanut työstää työni loppuun hyvin lyhyessä ajassa.

Prosessin lyhyt ja tiukka aikataulu on tuonut osaltaan stressiä ja kasvattanut ahdistuksen sietokykyäni. Työn eteen on vuodatettu verta, hikeä ja kyyneleitä, mutta prosessi on ollut kaikesta huolimatta erittäin antoisa. Tietoisuus työn tärkeydestä ja merkityksestä on antanut voimaa sietää epävarmuutta ja halua jatkaa matkaa eteenpäin askel askeleelta. On ollut hienoa huomata oma ammatillisuus ja kehityksen kasvu tämän prosessin aikana. Selkeä ja johdonmukainen matkan kulkeminen on tuonut minut lähemmäksi prosessin loppua ja luonut uskoa siihen, että pystyn toteuttamaan Pohjois-Karjalan monikulttuurisen toimialan kannalta merkittävän toiminnallisen opinnäytetyön.

Prosessi on antanut myös paljon ajattelemisen aiheita ja kasvattanut ymmärtämystä turvapaikanhakijoiden elämästä. Monet itselle itsestään selvät asiat eivät kuulu vastaanottokeskuksen asukkaiden joka päiväiseen arkeen. Oman työpanoksen antaminen heidän elämänlaadun parantamiseksi ja sisällön lisäämiseksi on ollut itselleni merkittävä kokemus. Tieto siitä, että olen tehnyt merkityksellistä työtä heidän hyvinvointinsa ja paremman huomisen puolesta on, antanut minulle todella paljon ja ollut kaiken tämän vaivan arvoista. Koen vapaa-ajan viettoon liittyvän kansion olleen tärkeää, sillä usein turvapaikanhakijoiden eteen tehtävä työ liittyy lähinnä prosessiin tai esimerkiksi työelämään liittyviin asioihin. Monesti unohdetaan vapaa-ajan ja erilaisten aktiviteettien merkitys yksilön elämässä.

Infokansio sai alkunsa ajatuksesta, että keskuksen asukkailla on tarve saada enemmän tietoa vapaa-ajanviettomahdollisuuksista. Keskuksen työntekijänä olen usein etsinyt asukkaille tietoa erilaisista alueen toiminnoista ja palveluista, ja nyt olikin aika saada tärkeimmät tiedot saman kansion sisään. Vastaanottokeskuksen muiden työntekijöiden positiivinen ja innostunut asenne opinnäytetyöni aihetta kohtaan lisäsi uskoani siitä, että olen tekemässä asukkaille jotakin merkittävää. Lisäksi monikulttuurisen työn merkitys alueellamme on suuri, mutta usein se painottuu jo kuntaan muut-

taneisiin, eikä niinkään turvapaikanhakijoihin. Vaikka tietoisuus heidän tulevaisuudestaan on vielä tuolloin avoinna, on heidän hyvinvointinsa merkittävää.

Opinnäytetyöprosessini ajan olen käynyt läpi paljon alaan liittyvää kirjallisuutta, pohjittanut lukemaani tietoa ja käyttänyt sitä myös hyödyksi teoriaa kirjoittaessani. Samalla näkemykseni ja tietämykseni aiheeseen liittyen on syventynyt. Olemme kaikki samanlaisia, mutta kuitenkin myös erilaisia. Jokaisella meillä on haaveet ja unelmat, joita haluamme toteuttaa. Turvapaikanhakijoiden haaveet ovat varmasti paljon realistisempia kuin esimerkiksi minun, mutta silti minä saatan saavuttaa haaveeni todennäköisemmin kuin he. Minun haaveeni on valmistua, tämä on yksi askel eteenpäin haaveessani, turvapaikanhakijoiden haaveena on ollut osittain saada elämään sisältöä ja lisää tietoa aktiviteeteista, nyt olemme askeleen lähempänä myös sitä.

Toteuttamani kansio on ollut hyvä jatkumo Säkkinen toteuttamalle opinnäytetyölle ja näin ollen myös yrityksellemme parantaa Kontioniemen vastaanottokeskuksen asukkaiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Tulevaisuudessa varmasti löytyy myös tarvetta jatkotutkimuksille sekä myös toiminnalliselle opinnäytetyölle, jonka avulla toteuttaisiin enemmän toimintaa myös itse keskuksessa. Lisäksi myös infokansion kääntäminen useille eri kielille tulevaisuudessa olisi tärkeä projekti.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 1997. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otavan Kirjapaino

Alajärvi, Kyllikki, Herno, Leena, Koskinen, Heli & Yrttiaho, Liisa 2004. Työelämän viestintä. Helsinki: WSOY

Antikainen, Ari, Rinne, Risto & Koski, Leena 2000. Kasvatussosiologia. Juva: WS Bookwell Oy.

Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Raportteja 162. Helsinki: Stakes

Berry, J.W, Kim, U, Minde T, Mok, D 1987. Comparative Studies of Acculturative Stress, International Migration Review.

Cantell, Matti (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Forsander, Annika, Ekholm, Elina & Hautaniemi, Petri (toim.) 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Frisk, Outi & Tulkki, Heikki 2005. Kulttuuriavain. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hakala, Liisa 1999. Liikunta ja oppiminen. Mitä merkitystä on kuperkeikalla? Jyväskylä: PS-kustannus

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus. Kuopio: Kopijyvä.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka

Kalhama , Pilvi & Vartiainen Pekka (toim.) 2006. Kulttuurista kasvua. Näkökulmia kulttuurikasvatukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 10. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kyyrönen, Kaarina, Mäenpää, Outi & Pohjanvirta-Hietanen, Anja. Kliininen psykologia. 1995

Oranen, Mikko 2007. Mitä mieltä!? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankeen raportti.

Paananen, Risto 2009. Kotoutumiskaari piirtää reitin uuteen maahan. Monitori 4/2009, 6.

Pehkonen, Aini 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Pentikäinen, Juha & Hiltunen Mari (toimi.) 1997. Suomen kulttuurivähemmistöt. Suomen Unesco-toimikunnan julkaisuja No 72. Helsinki: Yliopistopaino.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2005. Tilaa tulevaisuuden tekijöille, Pohjois-Karjalan nuorisostrategia. Julkaisu 92. Joensuu: Kirjapaino Hyvätuuli

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Siljnder, Pauli & Ulvinen, Veli-Matti (toim.) 1996. Syrjäytymisestä selviytymiseen. Vaikeuksien kautta elämänhallintaan. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita. Oulu: Monistus- ja kuvakeskus, Oulun yliopisto.

Säkkinen, Krista 2010. Mielellään osallistutaan. Kontioniemen vastaanottokeskuksen somali- ja kurdiasukkaiden vapaa-ajanviettoiveiden kartoittaminen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Vilkkä, Hanna & Airaksinen Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Painamattomat lähteet:

Eurodac 2010. "Eurodac –järjestelmä". Viitattu 29.9.2010.

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33081_fi.htm

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus. "Syrjäytyminen ja yhteiskuntaan sopeuttaminen". Viitattu 14.10.2010

<http://ar2003.emcdda.europa.eu/fi/page073-fi.html>

Finlex 2010. "Ulkomaalaislaki. Luku 6". Viitattu 29.9.2010.

[http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040301?search\[type\]=pika&search\[pika\]=ulko
maalaislaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040301?search[type]=pika&search[pika]=ulko%20maalaislaki)

Maahanmuuttovirasto 2010a. "Kansainvälinen suojelu". Viitattu 29.9.2010.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476,2537>

Maahanmuuttovirasto 2010b. "Kaaviokuva turvapaikan hakeminen". Viitattu 29.9.2010

[http://www.migri.fi/download.asp?id=Kaaviokuva%5Fturvapaikan+hakeminen;1462;{
64760F61-F278-49C4-BF99-7E6B9E649D26}](http://www.migri.fi/download.asp?id=Kaaviokuva%5Fturvapaikan+hakeminen;1462;{64760F61-F278-49C4-BF99-7E6B9E649D26})

Maahanmuuttovirasto 2010c. "Muutoksenhaku". Viitattu 29.9.2010.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476,2537,2547>

Maahanmuuttovirasto 2010d. "Oleskeluluvan voimassaolo ja lupatyypit". Viitattu 29.9.2010.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=2055>

Pakolaisneuvonta 2010a. "Käsitteitä ja pakolaistilastoja maailmalta". Viitattu 29.9.2010.

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo

Pakolaisneuvonta 2010b. "Turvapaikanhakijan asema Suomessa". Viitattu 29.9.2010.

http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=66&lang=suo

Plym-Rissanen, Leena 2010. "Kulttuurishokki". Viitattu 6.10.2010.

http://www.uraverkko.net/kulttuuriguru/K_artikkeli2.html

Sisäasiainministeriö 2010a. "Sanasto ja tilastotietoja". Viitattu 28.9.2010.

[http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/0BA8FB29A87335EAC225767E0049
5CCD?opendocument](http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/0BA8FB29A87335EAC225767E00495CCD?opendocument)

Sisäasiainministeriö 2010b. "Kotouttaminen": Viitattu 4.10.2010.

[http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5
DA2](http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2)

Sisäasiainministeriö 2010c. "Oikeus kotouttamistoimenpiteisiin". Viitattu 4.10.2010.

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/FE38E8FFB8EBDBABC22575E1001F7CFB?opendocument>

Sisäasiainministeriö 2010d. "Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006." Viitattu 5.10.2010.

[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/620a7bb47a3b1008c22573b60050a16c/\\$file/thj371_mamupol_ohjelma.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/620a7bb47a3b1008c22573b60050a16c/$file/thj371_mamupol_ohjelma.pdf)

Suomen Punainen Risti 2010a. "Punaisen Risti: Historiaa". Viitattu 28.9.2010.

http://www.redcross.fi/punainenristi/historiaa/fi_FI/historiaa/

Suomen Punainen Risti 2010b. "Vuosien Varrelta". Viitattu 28.9.2010.

http://www.redcross.fi/ext/vuosien_varrelta/html/1870/index.html

Suomen Punainen Risti 2010c. "Apua ja tukea: Maahanmuuttajatuki". Viitattu 28.9.2010.

http://www.redcross.fi/apuajatukea/maahanmuuttajientuki/vastaanottokeskukset/fi_FI/index/

Suomen Punainen Risti 2010d. "Punainen Risti". Viitattu 28.9.2010.

http://www.redcross.fi/punainenristi/fi_FI/

Suomen Punainen Risti 2010e. "Punainen Risti: Periaatteet". Viitattu 28.9.2010.

http://www.redcross.fi/punainenristi/fi_FI/periaatteet/

Suurpää Leena Toim. 2009. Nuoria koskeva syrjäytymistieto, avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisusarja 27, 4. Viitattu 6.11.2010

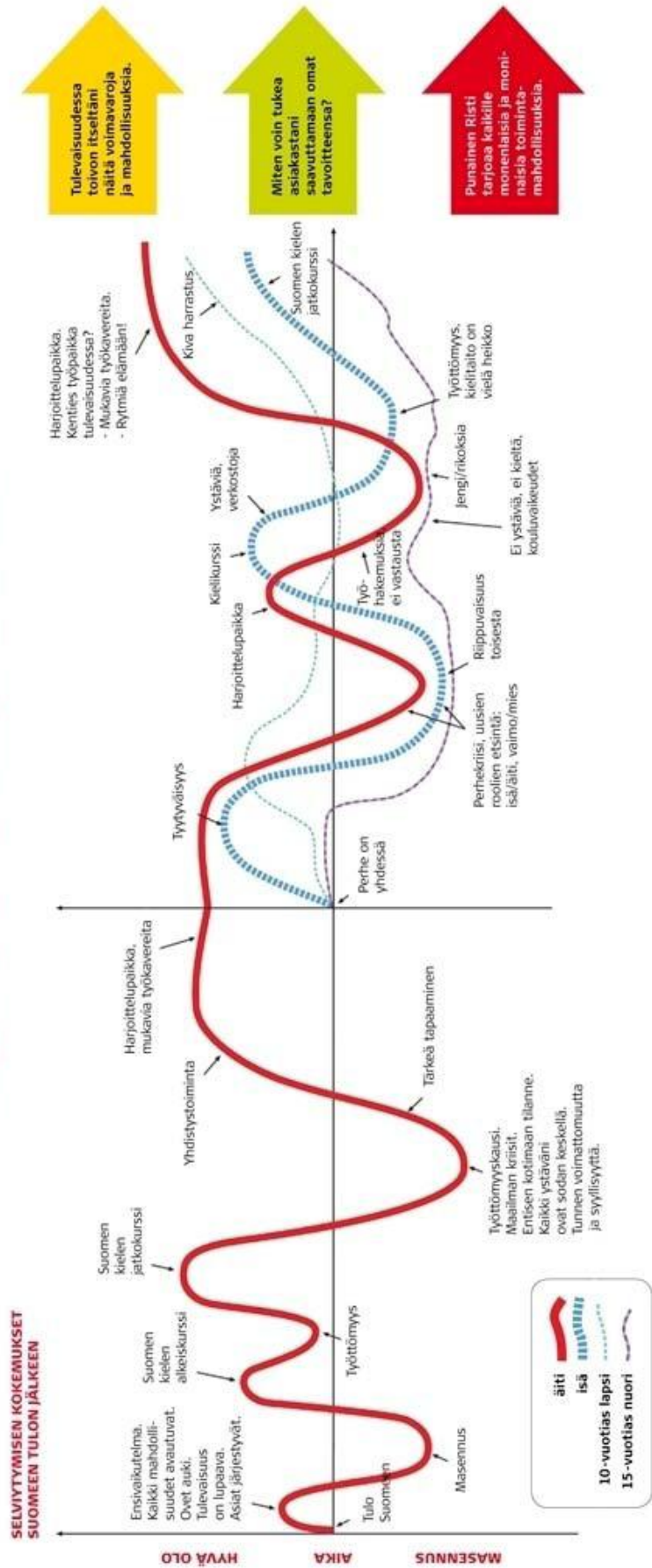
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/syrjaytymistieto.pdf>

Työministeriö 2010. "Kala kuivalla maalla. Kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta." Viitattu 5.10.2010.

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj344.pdf

KOTOUTUMISKAARI

LIITE 1. Kotoutumiskaari (Suomen Punainen Risti 10/2010).